

Luonnonvara- ja
biotalouden
tutkimus 22/2019

Etelä-Suomen kansallisen tuen vaikutusten arviointi

Jyrki Niemi, Anna-Kaisa Jaakkonen, Timo Karhula, Anu Koivisto,
Arto Latukka ja Jukka Tauriainen

Etelä-Suomen kansallisen tuen vaikutusten arviointi

**Komission päätöksen K(2014) 510 mukaisten toimenpiteiden
soveltaminen ja vaikutukset Suomessa**

Jyrki Niemi, Anna-Kaisa Jaakkonen, Timo Karhula, Anu Koivisto,
Arto Latukka ja Jukka Tauriainen

Maa- ja metsätalousministeriö

Viittausohje:

Niemi, J., Jaakkonen, A.-L., Karhula, T., Koivisto, A., Latukka, A. & Tauriainen, J. 2019. Etelä-Suomen kansallisen tuen vaikutusten arviointi : Komission päätöksen K(2014) 510 mukaisten toimenpiteiden soveltaminen ja vaikutukset Suomessa. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 22/2019. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 41s.

ISBN 978-952-326-738-1 (Painettu)

ISBN 978-952-326-739-8 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-739-8>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Jyrki Niemi, Anna-Kaisa Jaakkonen, Timo Karhula, Anu Koivisto, Arto Latukka ja Jukka Tauriainen

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2019

Julkaisuvuosi: 2019

Kannen kuva: Anu Koivisto / Luke

Painopaikka ja julkaisumyynti: PunaMusta Oy, <http://luke.juvenesprint.fi>

Tiivistelmä

Jyrki Niemi, Anna-Kaisa Jaakkonen, Timo Karhula, Anu Koivisto, Arto Latukka ja Jukka Tauriainen

Luonnonvarakeskus (Luke), Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki

Etelä-Suomen AB-tukialueella maatalouden tukijärjestelmän perustan muodostavat Euroopan unionin (EU) yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot, joita ovat EU:n kokonaan rahoittamat suorat tuet sekä EU:n osarahoittamat luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristökorvaus. Suomi on pyrkinyt hyödyntämään EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot AB-alueella täysimääräisesti. Vuonna 2017 AB-alueen maataloudelle kohdistui yhteisen maatalouspolitiikan mukaista tukea yhteensä 556 milj. euroa. Tuki koostui ns. CAP-tulotuesta (215 milj. euroa), epäsuotuisten maatalousalueiden luonnonhaittakorvauksesta (234 milj. euroa) ja ympäristökorvauksesta (106 milj. euroa). Lisäksi AB-tukialueella maksettiin luomu- ja eläinten hyvinvointikorvausta (38 milj. euroa).

Yhteisen maatalouspolitiikan tukivalikoima ei sisällä erillistä tukea Etelä-Suomen puutarhataloudelle ja sika- ja siipikarjataloudelle. Tästä syystä EU:n yhteisiä tukimuotoja täydennetään Etelä-Suomen kansallisella tuella, joka maksetaan yhteisen markkinajärjestelyn asetuksen 214 a artiklan ja komission päätöksen C (2014) 510 nojalla vuosina 2014–2020. Tukea maksettiin vuonna 2017 yhteensä noin 25 milj. euroa. Päätöksen mukaiset tukitoimet kohdistuvat puutarhatalouteen (12 milj. euroa) sekä sika- ja siipikarjatalouteen (13 milj. euroa). Puutarhatalouden tukitoimet jakaantuvat kahteen osaan eli kasvihuonetuotannon tukeen sekä puutarhatuotteiden varastointitukeen.

Tämän arvioinnin tavoitteena on ollut selvittää Euroopan komission 4.2.2014 annetun päätöksen C(2014)510 mukaisten tukitoimenpiteiden toteuttamista ja vaikutuksia Etelä-Suomen maatalouteen. Pääpaino arvioinnissa on ollut tukien myötä aikaansaadun tulo- ja kannattavuuskehityksen sekä rakennekehityksen muutoksen tarkastelussa. Tätä on arvioitu tarkastelemalla tukien merkitystä AB-tukialueen tilojen maatalouden taloudellisten tulosten muodostumisessa sekä analysoimalla AB-tukialueen maatalouden rakennekehitystä ja vertaamalla sitä koko Suomen vastaavaan kehitykseen. Maatalouden tuotantotapojen muutokseen on myös kiinnitetty huomiota.

AB-tukialue on sianlihan- ja siipikarjanlihan-, kananmunien- sekä kasvihuonetuotannon osalta merkittävä tuotantoalue Suomessa. Tarkastelujaksolla 2011–2017 AB-alueen osuus koko Suomen tuotannosta on ollut sianlihassa noin 50 prosenttia, siipikarjanlihassa 60 prosenttia, kananmunissa lähes 80 prosenttia ja kasvihuonetuotannossa noin 44 prosenttia. Sianlihantuotanto on vähentynyt AB-alueella 16 prosenttia, siipikarjanlihantuotanto noussut 30 prosenttia, ja kananmunantuotanto kasvanut 18 prosenttia, kun samaan aikaan koko Suomessa sianlihantuotanto on laskenut 10 prosenttia, siipikarjanlihan tuotanto noussut 28 prosenttia ja kananmunien tuotanto kasvanut 17 prosenttia. Kasvihuoneyritysten tuotantomäärä on hieman supistunut, mutta osuus koko Suomen tuotannosta on säilynyt kutakuinkin ennallaan.

Myös AB-tukialueen osuus koko Suomen tilamäärästä on säilynyt lähes ennallaan eri tuotantosuunnissa vuosina 2011–2017. AB-tukialueen sikatilojen lukumäärä on laskenut noin 50 % ja siipikarjatilojen lukumäärä on puolestaan kasvanut seitsemän prosenttia. Kasvihuoneyritysten lukumäärä on laskenut AB-alueella lähes 20 % ja avomaapuutarhatilojen lukumäärä pysynyt lähes ennallaan. Kokonaisuudessaan maataloustukea saavien tilojen lukumäärä on laskenut AB-alueella 25 % vuosina 2011–2017, kun samaan aikaan koko Suomessa vastaavien tilojen lukumäärä on laskenut 26 %.

Kasvihuonetuotannossa rakennekehitys on ollut AB-alueella koko maan kehitystä hitaampaa, etenkin vihannestuotannossa. Keskimääräinen tuotantoala kasvihuoneyritystä kohden on kasvanut koko Suomessa AB-aluetta hieman nopeammin. Koristekasvituotannossa yrityskoon kehityksessä AB-alueen ja koko Suomen välillä ei ole juuri eroa. AB-alueen avomaapuutarhatilat ja sikatilat ovat jonkin

verran suurempia kuin koko Suomessa keskimäärin. AB-alueen siipikarjatilat ovat puolestaan samankokoisia kuin Suomessa keskimäärin.

Koska kasvukausi on Suomessa lyhyt, valtaosalla avomaan kasviksista ehtii valmistua vain yksi sato. Mikäli kotimaisten puutarhatuotteiden tarjonta halutaan säilyttää ympäri vuoden, sato pitää varastoida sadottoman kauden eli talven ajaksi. Varastointi lisää huomattavasti kustannuksia, joita aiheutuu niin rakennuksista, koneista kuin kauppakunnostuksesta ja tuotteiden siirtelystäkin. Varastoinnin kustannukset kohdistuvat valtaosin AB-alueelle, sillä ilmastollisista syistä valtaosa sekä vihannesten viljelystä että omenan viljelystä sijaitsee eteläisessä Suomessa. Pohjoinen Suomi on liian kylmää ja kasvukausi liian lyhyt monille puutarhakasveille. Kotimainen koristekasvituotanto puolestaan varmistaa tarjonnan Suomen ilmastoon sopivista koristekasveista, esim. ryhmä- ja koristekasveista. Suomeen soveltuvilla koristekasveilla vaatimuksena on hyvä sateenkesto sekä kukkiminen pilvisestä ja kylmästä säästä riippumatta.

Etelä-Suomen kansallisen tuen määrä ja osuus sekä yrittäjätulosta että kokonaistuotosta vähenivät sian- ja siipikarjanlihantuotannossa merkittävästi vuosina 2011–2017. Sikatiloilla Etelä-Suomen kansallisen tuen osuus kokonaistuotosta väheni seitsemästä prosentista vuonna 2011 noin kahteen prosenttiin vuonna 2017. Kansallisen tuen osuus yrittäjätulosta laski noin 61 prosentista 16 prosenttiin. Siipikarjatiloihin kansallinen tuki oli vuonna 2017 noin kaksi prosenttia kokonaistuotosta ja 29 prosenttia yrittäjätulosta. Tarkastelujaksolla 2011–2017 kansallisen tuen osuus yrittäjätulosta on vaihdellut siipikarjatiloihin 14 prosentista 153 prosenttiin. Sen vuoksi kansallinen tulotuki on ollut edelleen merkittävä sika- ja siipikarjatilojen taloudelle ja investoinneille, vaikka tuen määrä on selvästi pienentynyt ja tuki on irrotettu tuotannosta.

Kasvihuoneyrityksissä Etelä-Suomen kansallisen tuen osuus kokonaistuotosta laski 10 prosentista vuonna 2011 seitsemään prosenttiin vuonna 2017. Kansallisen tuen osuus yrittäjätulosta on vaihdellut puolestaan 278 prosentista 95 prosenttiin vuosina 2011–2017. Kasvihuonetilojen yrittäjätulo on ollut vuosia 2015 ja 2017 lukuunottamatta koko tarkastelujakson 2011–2016 Etelä-Suomen kansallisen tukea pienempi. Vuonna 2017 kasvihuonetilojen yrittäjätulo nousi 33 600 euroon, mutta tuoloinakin 95 prosenttia yrittäjätulosta muodostui kansallisesta tuesta.

Puutarhataloudelle Etelä-Suomen kansallinen tuki on siten taloudellisesti erittäin tärkeä. Pohjoinen sijainti ja sen seurauksena kasvihuoneita rasittava lumikuorma nostavat kasvihuoneiden rakennuskustannuksia. Kylmä talvikausi vaatii kasvihuonetekniikalta paljon niin lämmityksen kuin keinovalotuksen osaltakin. Siitä syystä energiakustannusten osuus tuotantokustannuksesta on suuri. Energian kustannuksen lisäksi energian tasainen ja jatkuva saatavuus ja tarve mahdollisiin varajärjestelmiin investoimiseksi lisäävät kustannuksia, sillä talvikautena energianjakelun häiriöt tai laiteviat voivat pilata jo muutamassa tunnissa koko sadon ja tuhota kasvuston.

Vuoden 2020 jälkeisen yhteisen maatalouspolitiikan osalta, Euroopan komissio esitti lainsäädäntöehdotuksensa kesäkuussa 2018. Komission keskeinen uusi ajatus on ehdotus uudesta toimintamallista, joka tarjoaisi enemmän vastuuta jäsenvaltioille ja edellyttäisi kunkin niistä laativan oman kansalliset strategiasuunnitelmansa politiikan toteuttamiseksi. Lisäksi komissio on valmis säilyttämään oikeuden tuotantosidonnaisten tukien maksamiseen myös vuoden 2020 jälkeen. Tästä näkökulmasta katsoen puutarhatuotantoon sekä sian- ja siipikarjantuotantoon kohdennettu kansallinen tuki soveltuisi siten edelleen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan kokonaisuuteen.

Asiasanat: kansallinen tuki, Etelä-Suomi, tuotantomäärä, rakennekehitys, kannattavuus, yrittäjätulo, puutarhatalous, sikatalous, siipikarjatalous

Summary

Jyrki Niemi, Anna-Kaisa Jaakkonen, Timo Karhula, Anu Koivisto, Arto Latukka, Jukka Tauriainen,

Natural Resources Institute (Luke), Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki

The agricultural support schemes applied in support area AB in Southern Finland are founded on payments under the common agricultural policy (CAP) of the European Union (EU), which comprise the direct payments funded in full by the EU and the EU co-funded natural handicap payments (LFA) and agri-environmental payment. Finland has aimed to fully utilise the subsidies based on the CAP in the AB area. In 2017 the support under the CAP paid in area AB totalled 556 million euros. The subsidies included CAP income support (EUR 215 million), compensatory allowance for less-favoured agricultural areas (EUR 234 million) and agri-environment compensation (EUR 106 million). Furthermore, organic farming and animal welfare compensation were paid in the AB area (EUR 38 million).

The policy instruments in the CAP do not include specific support for horticulture and pig and poultry production in Southern Finland. Therefore, the payments funded in full and co-funded by the EU are complemented by national aid for Southern Finland that is paid by virtue of Article 214a of the Single CMO Regulation and the Commission decision C(2014)510 for the years 2014–2020. The national aid, totalling EUR 25 million in 2017, supplements the EU's common forms of support. The aid is targeted to horticulture (EUR 12 million) as well as pig and poultry farming (EUR 13 million) in Southern Finland. The support actions in horticultural sector are divided into two parts: aid for greenhouse cultivation and storage aid for horticultural products.

The purpose of this evaluation is to examine the implementation and effectiveness of the national aid under the scheme approved in 2014 under Commission decision C(2014)510 for the years 2014–2020. The main focus in the evaluation is on the income and profitability development created by means of the national income and investment aids and changes in structural development. This has been evaluated by examining the role of national payments in the formation of the economic result of agriculture on farms in support area AB and by analysing the structural development of agriculture in the area and comparing this with the whole of Finland. Changes in the production practices of agriculture have also been taken into account.

The AB area is an important production area in Finland in terms of pig and poultry farming and greenhouse cultivation. During the period under review, 2011–2017, the AB area produced some 50% of the total pigmeat production, 60% of the poultry meat production, almost 80% of the egg production and some 44% of the all the horticultural products in Finland. The pigmeat production in the AB area decreased by 16%, poultry meat production increased by 30%, and egg production increased by 18% during 2011–2017. Meanwhile in the whole of Finland, the pigmeat production decreased by 10%, the poultry meat production increased by 28%, and the egg production increased by 17%. The production volume of greenhouse farms in the AB area fell slightly, but their share of the entire production in Finland remained more or less the same during the period under review.

The share of the AB area from the total number of farms in Finland remained nearly the same in 2011–2017. The number of pig farms in the AB area decreased by about 50% and the number of poultry farms increased by 7%. The number of greenhouse farms in the AB area decreased by almost 20% and the number of open-field production farms remained nearly the same. All in all, the number of farms receiving agricultural support decreased by 25% in the AB area in 2011–2017, while the number of farms receiving agricultural support in the whole of Finland decreased by 26%.

Development of horticultural production was slower in the AB area than in the whole of Finland, especially in the case of vegetables. The average production area per greenhouse farm grew slightly

faster in the whole of Finland than in the AB area. There was almost no difference between the AB area and Finland as a whole in the development of ornamental plant production. The open-field production farms and pig farms in the AB area are somewhat larger than farms in the whole of Finland on average, while the poultry farms in the AB area are the average size for Finland.

As the growing season in Finland is short, most open field vegetables will only produce one harvest. If Finnish horticultural products are to be kept available all year round, the crop must be stored for the winter. Such storage clearly increases the costs; costs arise from buildings, machinery, preparation for sale and transport of products. Most of the storage costs are targeted to the AB area, as most of the vegetable and apple farms are located in Southern Finland due to the climate. Northern Finland is too cold and the growing season there is too short for many horticultural plants. The production of ornamental plants in Finland ensures a supply of ornamental plants, such as plants used in groups that are suited for the Finnish climate. Ornamental plants suited for Finland must be able to withstand rain and must be able to bloom even if the weather is cloudy and cold.

The amount of national aid for Southern Finland and its share of both farm net income and total returns experienced a major decrease in 2011–2017 in the case of pig and poultry farming. On pig farms the share of Southern Finland's national aid from the total returns decreased from 7% in 2011 to 2% in 2017. The share of national aid of the farm net income fell from about 62% to about 16%. On poultry farms the national aid accounted approximately 2% of the total returns and 29% of the farm net income in 2017. During the whole examination period the share of national aid of the farm net income has varied between 14% and 153%. Therefore, the national aid has still been significant for the finances and investments of the pig farms and poultry farms, even though the amount of aid has clearly decreased and the aid has been decoupled from production.

In greenhouse enterprises the share of Southern Finland's national aid from the total returns decreased from 10% in 2011 to 7% in 2017. The share of national aid of the farm net income has varied between 278% and 95% during 2011–2017. Throughout the period under review, except for 2015 and 2017, the farm net income of greenhouse farms remained lower than the amount of national aid. In 2017 the farm net income on greenhouse farms turned as high as 33 500 euros. Even then, however, 95% of the farm net income was comprised of the national aid.

Therefore, in the case of horticulture, the Southern Finland national aid is financially very important. The northern location and the resulting snow load cause a burden for greenhouses and increase the construction costs. The cold winter season is very gruelling on greenhouse technology in terms of both heating and artificial lighting. Hence, investment costs of the greenhouses are clearly higher than in the southernmost EU member states. The share of energy from the total costs is high, especially during the winter season. In addition to the cost of energy, continuous and steady availability of energy and the need to invest in backup systems increase the costs: a disruption or an equipment malfunction in the wintertime can ruin the entire crop and destroy the plants in a matter of hours.

Regarding the post-2020 CAP, the European Commission put forward its reform proposal in June 2018. The 'big idea' in the proposal is a new delivery model which provides greater subsidiarity to Member States and requires them to set up CAP strategic plans, which will cover their actions under Pillar 1 and Pillar 2 of the CAP. In addition, the Commission is proposing to maintain the possibility to pay voluntary coupled payments also beyond 2020. In this respect, the national aid targeted to horticulture as well as pig and poultry farming in Finland would still be quite well in line with the CAP's overall architecture.

Key words: national aid, Southern Finland, production, structural development, profitability, farm net income, horticulture, pig farming, poultry farming.

Sisällys

Tiivistelmä	3
Summary	5
1. Johdanto	8
1.1. Arvioinnin lähtökohdat ja tavoitteet.....	8
1.2. Arvioinnin kohde, asetuksen mukainen tukipäätös vuosille 2014–2020.....	9
1.2.1. Etelä-Suomen AB-alueen kuvaus	10
1.2.2. Etelä-Suomen AB-tukialueelle sovellettava tukijärjestelmä kokonaisuudessaan	11
1.2.3. Arvioinnissa käytettävät tietoaineistot, indikaattorit ja menetelmät.....	12
2. Maa- ja puutarhatalouden tuotantomäärien ja tilarakenteen kehitys AB-tukialueella	14
2.1. Tuotantomäärät, tilojen lukumäärän muutos, tilakoon kehitys ja vertailu koko maan vastaavaan kehitykseen	14
2.1.1. Tuotantomääräkehitys	14
2.1.2. Tilalukumääräkehitys	15
2.1.3. Tilojen koon kehitys	16
2.2. Kasvihuonetuotanto ja puutarhatuotteiden varastointi.....	16
2.2.1. Kasvihuonetuotannon rakennekehitys	16
2.2.2. Puutarhatuotteiden varastomäärien kehitys	25
3. Maatalouden hintakehitys ja taloudellinen tila AB-tukialueella	29
3.1. Tuottaja- ja panoshintakehitys	29
3.2. Tulos-, kannattavuus- ja tuottavuuskehitys tuotantosunnittain	32
3.2.1. Sikatilat.....	32
3.2.2. Siipikarjatilat.....	33
3.2.3. Puutarhatuotanto	34
4. Yhteenveto ja johtopäätökset.....	37
4.1. Maa- ja puutarhatalouden kehitys AB-tukialueella	37
4.2. Maatalouspolitiikan tulevaisuuden näkymät.....	39
4.3. Loppupäätelmät.....	39

1. Johdanto

Suomessa maatalouden tukijärjestelmän perustan muodostavat Euroopan unionin (EU) yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot, joita ovat EU:n kokonaan rahoittamat suorat tuet sekä EU:n osarahoittamat luonnonhaittakorvaus (LFA) ja maatalouden ympäristökorvaus. Näitä täydennetään kansallisilla tuilla. Kansallinen tuki muodostaa kokonaisuuden, jolla pyritään varmistamaan suomalaisen maatalouden toimintaedellytykset maan eri osissa ja eri tuotantosuunnissa.

Etelä-Suomen eli AB-tukialueen kansallinen tuki perustui vuoteen 2013 asti Suomen liittymissopimuksen artiklaan 141. Artikla mahdollistaa kansallisen tuen maksamisen liittymisestä aiheutuviin vakaviin vaikeuksiin, jotka jatkuvat vielä sen jälkeen, kun on käytetty täysimittaisesti yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) puitteissa saatavilla oleva tuki. Artikla ei kuitenkaan määrittele vakavia vaikeuksia eikä rajaa tuen kestoaikaa. Tuen maksuun on valtuutus niin kauan kuin tuen edellytykset täyttyvät.

Artiklan 141 pohjalta komissio myönsi Suomelle luvan myöntää tuottajille kansallisia tukia, joiden avulla helpotettiin heidän täysimääräistä yhdentymistään yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Artiklan 141 perusteella neuvotellut tuet ovat olleet määräaikaista; 1. ratkaisu koski vuosia 1997–1999 (97/428/EY, 97/449/EY), 2. ratkaisu vuosia 2000–2003 (2000/167/EY), 3. ratkaisu vuosia 2004–2007 (Komission päätös 16.3.2004, K(2004)475) ja 4. ratkaisu vuosia 2008–2013 (Komission päätös 27.2.2008, K (2008)696). Jokaista tukiratkaisukautta koskien Suomi kävi neuvottelut komission kanssa tuen maksuedellytysten olemassaolosta. Artiklaan 141 perustuvan tuen kausi päättyi vuoden 2013 lopussa.

Vuodesta 2014 alkaen Etelä-Suomen kansallinen tuki perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 artiklaan 214 a, jonka perusteella EU-komissio on antanut tukea tarkemmin säätelevän päätöksen COM(2014) 510. Vuonna 2018 Etelä-Suomen kansallisen tuen kokonaisuus on hieman yli 23 miljoonaa euroa. Tukea maksetaan sika- ja siipikarjatalouden tuotannosta irrotettuna tukena ja puutarhatalouden tukena. Etelä-Suomen maidontuotannon, lihanautojen ja lammas- ja vuohitalouden tuet on maksettu vuodesta 2015 alkaen EU:n suorina tuotantosidonnaisina tukina.

1.1. Arvioinnin lähtökohdat ja tavoitteet

Tämän arvioinnin tavoitteena on selvittää Euroopan komission 4.2.2014 annetun päätöksen C(2014)510 mukaisten tukitoimenpiteiden toteuttamista ja vaikutuksia Etelä-Suomen maatalouden yhdentymiseen yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Tukitoimet ovat kohdistuneet pääosin Etelä-Suomen puutarhatalouteen sekä sika- ja siipikarjatalouteen. Puutarhatalouden tukitoimet jakaantuvat kahteen osaan eli kasvihuonetuotannon tukeen sekä puutarhatuotteiden varastointitukeen.

Komission päätöksessä C(2014)510 vuosia 2014–2020 koskevasta tuesta on annettu velvoite laatia arviointi tukiohjelman soveltamisesta ja sen vaikutuksista. Tämä arviointi laaditaan tässä tutkimushankkeessa ja se toimitetaan komissiolle 30.6.2019 mennessä. Laadittavassa arvioinnissa tarkastellaan komission päätökseen C(2014)510 perustuvien tukien merkitystä AB-tukialueen tilojen taloudellisen tuloksen muodostumiseen ja toisaalta tapahtuneeseen rakennekehitykseen alueella.

1.2. Arvioinnin kohde, asetuksen mukainen tukipäätös vuosille 2014–2020

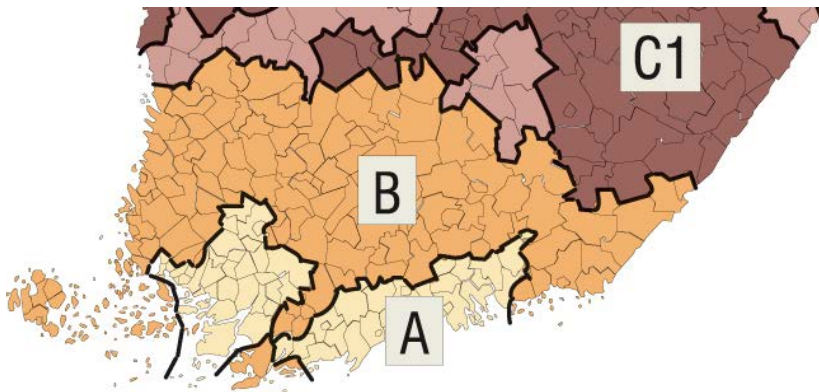
Komission päätös Etelä-Suomen kansallisen tuen hyväksymisestä vuosille 2014–2020 (C(2014) 510 final) ottaa huomioon maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta 17 päivänä joulukuuta 2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/20131 ja erityisesti sen 214 a artiklan toisen kohdan, sekä katsoo seuraavaa:

- (1) Vuoden 1994 liittymisasiakirjan 141 artiklan mukaisesti siinä tapauksessa, että Suomen liittymisestä unioniin aiheutuu vakavia vaikeuksia, jotka jatkuvat vielä sen jälkeen, kun on käytetty täysimittaisesti yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) puitteissa saatavilla oleva tuki, komissio voisi antaa Suomelle luvan myöntää tuottajille kansallisia tukia, joiden tarkoituksena on helpottaa heidän täysimääräistä yhdentymistään yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Komissio hyväksyi tällaisen kansallisen tuen neljä kertaa vuosina 1997–2013, koska arvioiden mukaan tällainen tuki oli edelleen tarpeen jatkuvien vakavien vaikeuksien voittamiseksi Etelä-Suomen maatalousalalla kyseisenä aikana. Koska maatalouden taloudellinen tilanne jatkuu yhä vaikeana Etelä-Suomessa, tuottajat tarvitsevat edelleen erityistukea. Pohjoinen ilmasto, pitkät etäisyydet ja maatilojen ja niiden lohkojen hajanainen rakenne johtavat huomattavasti korkeampiin tuotantokustannuksiin ja alentavat kannattavuutta Suomessa verrattuna muihin vastaaviin alueisiin Ruotsissa ja Tanskassa.
- (2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1310/2013 9 artiklan 1 kohdassa lisätyn asetuksen (EU) N:o 1308/2013 214 a artiklan mukaisesti Suomi voi kuitenkin komission suostumuksella myöntää edelleen vuonna 2013 vuoden 1994 liittymisasiakirjan 141 artiklan perusteella tuottajille myöntämäänsä tukea kaudella 2014–2020, edellyttäen, että seuraavia 214 a artiklan toisessa kohdassa säädettyjä edellytyksiä noudatetaan: i) tulotuen määrä on asteittain aleneva koko kaudella, ja vuonna 2020 se on enintään 30 % vuonna 2013 myönnettystä määrästä, ja ii) ennen tulotukeen turvautumista EU:n yhteisen maatalouspolitiikan kyseisiä asianmukaisia aloja koskevien tukijärjestelmien mukainen tuki on käytetty täysimääräisesti.
- (3) Komission päätöksellä hyväksytty tulotuki vuosiksi 2008–2013 perustuu vuoden 1994 liittymisasiakirjan 141 artiklaan, ja se maksettiin yhtäältä suorana tulotukena märehtijä-, sika- ja siipikarja- sekä puutarhaviljelyalan tuottajille ja toisaalta pinta-alaperusteisena tukena kotieläintiloille ja tietyille erikoiskasveille. Asetuksen (EU) N:o 1308/2013 214 a artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti tulotuki myönnetään samoin edellytyksin vuonna 2014. Vuodesta 2015 kotieläintilojen ja tiettyjen erikoiskasvien pinta-alaperusteiset tuet lakkautetaan. Märehtijöiden, avomaalla kasvatettujen vihannesten ja tärkkelysperunan aloilla voidaan hyödyntää vuodesta 2015 lähtien YMP:n tarjoamia mahdollisuuksia vapaaehtoisen tuotantoon sidotun tuen muodossa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1307/2013 52 artiklan mukaan, mutta tämä ei ole mahdollista sika- ja siipikarjatalouden eikä puutarhaviljelyn aloilla. Näillä kolmella alalla on sen vuoksi edelleen myönnettävä tulotukea asetuksen (EU) N:o 1308/2013 214 a artiklan mukaisesti kaudella 2015–2020 edellä mainituin edellytyksin. Sika- ja siipikarja-alalla pinta-alaperusteisten tukien poistamista olisi vuoden 2015 osalta pidettävä vaaditun tulotukien määrän asteittaisena alentamisena, minkä vuoksi suorien tulotukien tasoa ei alenneta näillä kahdella alalla ennen vuotta 2016. Puutarhaviljely sitä vastoin ei ole ollut oikeutettu pinta-alaperusteiseen tukeen, minkä vuoksi suoraa tulotukea on vähennettävä jo vuonna 2015 asteittaisen alenemisen vaatimuksen täyttymiseksi. Vuodesta 2016 suoraa tulotukea alennetaan asteittain kaikilla aloilla sen varmistamiseksi, ettei tulotuen osuus ole enempää kuin 30 % vuonna 2013 myönnettystä määrästä.

- (4) Tulotukijärjestelmän rakenteen ja järjestelmään sovelletun alueellisen jaon osalta on aiheellista soveltaa samoja vaatimuksia, joita sovellettiin Etelä-Suomen kansalliseen tukijärjestelmään kaudelle 2008–2013, sellaisena kuin se hyväksyttiin komission päätöksellä K (2008) 696,

1.2.1. Etelä-Suomen AB-alueen kuvaus

Suomessa maatalouden harjoittamisen erityispiirteisiin kuuluvat maantieteellisestä sijainnista johtuvat pohjoiset ilmasto-olosuhteet ja sen tuoma luonnonhaitta sekä syrjäinen sijainti suhteessa maan osan markkinoiden ydinalueisiin. Maatalouden harjoittamisen edellytykset Suomessa poikkeavat EU:n muihin maihin verrattuna myös perinteisen perheviljelmiin perustuvan pientilavaltaisen maatalouden rakenteen ja metsien ja vesistöjen aiheuttamien pitkien välimatkojen takia. Pohjoisen sijainnin vuoksi Suomessa voidaan viljellä vain sellaisia kasveja, joiden kasvu-aika on lyhyt. Lyhyen kasvuajan vuoksi viljelykasvit eivät myöskään ennäytä tuottaa niin suuria satoja kuin eteläisemmissä maissa.

Kuvio 1.1. Etelä-Suomen AB-tukialue kartalla.

Suomi sijaitsee 60. ja 70. leveyspiirin välissä ja maatalousalueena Etelä-Suomen AB-tukialue sijoittuu sen eteläosaan, 60. ja 62. leveyspiirin välille. Termisen kasvukausi, jolloin vuorokauden keskilämpötila on yli $+5^{\circ}\text{C}$, on Etelä-Suomessa 5–6 kuukauden mittainen. Etelä-Suomessa kasvukausi alkaa huhtikuun loppupuolella ja jatkuu lokakuun puoleen väliin asti. AB-tukialueen kasvukauden pituus on keskimäärin 160–180 vuorokautta. Tehoisan lämpötilan summa on Etelä-Suomessa keskimäärin 1250–1400 $^{\circ}\text{C}$. Tehoisa lämpösumma koostuu kasvukauden vuorokausien keskilämpötilojen summasta, joissa huomioidaan keskilämpötiloista viiden asteen ylittävä osa. Termisen kasvukauden sademäärä on yleensä 350–450 mm (Ilmatieteen laitos 2018).

Pohjoiset luonnonolot lisäävät tuotantokustannuksia. Kevään ja syksyn peltotyöt on tehtävä lyhyessä ajassa ilmastosta johtuen. Lähes kaikki kasvilajit kylvetään keväällä, mikä aiheuttaa voimakkaan työhuipun. Korjattu vilja on kuivattava ennen varastoimista. Etelä-Suomen savimailla toukutyöt on kevätkosteuden säilyttämiseksi tehtävä nopeasti. Syksyllä sadonkorjuu on pystyttävä tekemään harvojen poutapäivien aikana. Nämä kaikki vaativat tehokasta konekapasiteettia ja lisäävät kustannuksia.

Suomen maataloutta ja puutarhataloutta rasittavat yleisesti korkeat kiinteät kustannukset. Esimerkiksi puutarhatalouden tuotevarastot on tehtävä lämpöeristetyiksi ja etenkin ympärivuotiseen tuotantoon soveltuvat kasvihuoneet on oltava hyvin varusteluja lämmityksen ja valotuksen osalta. Lisäk-

si kasvihuoneiden rakenteiden tulee Suomessa olla eteläisempiä maita vahvemmat lumikuorman takia, mikä lisää kasvihuoneista aiheutuvia kiinteitä kustannuksia.

Avomaatuotannossa lyhyt kasvukausi lisää tarvetta puutarhatuotteiden varastoinnille, sillä talvikaudella ei avomaalta saada lainkaan satoa, toisin kuin esim. eteläisessä Euroopassa. Myös kasvukauden lyhyys aiheuttaa puutarhataloudelle haittaa siten, että useimmista vihanneksista saadaan vain yksi sato, toisin kuin eteläisemmissä maissa. Pohjoinen sijainti aiheuttaa myös sen, että puutarhatuotteiden varastointiin tarvitaan kunnan varastorakennukset ja esim. varastointi pellossa ei onnistu, toisin kuin eteläisemmässä Euroopassa.

Ahvenanmaa ja saaristoalueet

Ahvenanmaa on Suomeen kuuluva itsehallinnollinen maakunta. Ahvenanmaan kokonaispinta-ala on 6 739 km². Tästä 22 % on maa-aluetta ja 78 % vesialueita. Ahvenanmaan alueeseen kuuluu peräti 6 757 saarta ja luotoa. Saarista suurin on Manner-Ahvenanmaa, joka muodostaa noin 70 % koko Ahvenanmaan maa-alasta. Vuonna 2017 Ahvenanmaalla oli noin 29 500 asukasta (Tilastokeskus). Asukkaista noin 90 % asuu Manner-Ahvenanmaalla. Vuoden 2016 kokonaistuotannon arvonlisäyksestä maatalous muodosti Ahvenanmaalla alle prosentin. Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelman hallinnoinnista vastaa Ahvenanmaan maakuntahallitus.

Ahvenanmaan maataloustuotantoon on ilmaston, tilarakenteen ja markkinoiden lisäksi vaikuttanut hyvin paljon paikallinen elintarviketeollisuus ja erikoistuotteiden markkinat Suomessa. Tästä syystä erikoiskasvien viljely on Ahvenanmaalla Manner-Suomea yleisempää. Myös maidontuotannon osuus alueen maatalouden kokonaistuotoista on merkittävä. Suhteutettuna alueen kokoon puutarhakasvien avomaatuotanto on Ahvenanmaalla merkittävää. Suomen omenantuotannosta huomattava osa (70 %) sijaitsee Ahvenanmaalla. Avomaan vihannesten tuotannossa noin viisi prosenttia koko Suomen sadosta tulee Ahvenanmaalta. Ahvenanmaan ja ulkosaariston maataloustuotantoa haittaavana tekijänä on markkinoiden saavutettavuus. Alueen tuotanto tapahtuu laiva- tai lauttayhteyden takana, joka vaikeuttaa maataloustuotteiden markkinoille pääsyä.

1.2.2. Etelä-Suomen AB-tukialueelle sovellettava tukijärjestelmä kokonaisuudessaan

Vuonna 2017 AB-tukialueen maataloudelle kohdistui yhteisen maatalouspolitiikan mukaista tukea yhteensä 556 milj. euroa. Tuki koostui ns. CAP-tulotuesta (myöhemmin suorat tuet) (215 milj. euroa), epäsuotuisten maatalousalueiden luonnonhaittakorvauksesta eli LFA-tuesta (234 milj. euroa) ja maatalouden ympäristökorvauksesta (106 milj. euroa). Lisäksi maksettiin luonnonmukaisen tuotannon tukea (18 milj. euroa) ja eläinten hyvinvointikorvausta (20 milj. euroa). Tuet ovat joko EU:n kokonaan rahoittamia tai EU:n ja Suomen yhteisesti rahoittamia. Yhteisen maatalouspolitiikan tukivalikoima ei sisällä erillistä tukea Etelä-Suomen puutarhataloudelle ja sika- ja siipikarjataloudelle, joten vain pieni osa edellä mainitusta tuesta kohdistuu tämän tarkastelun kohteena oleville tuotantosuunnille. Esimerkiksi puutarhakasvien viljelyalalle edellä mainituista tuista kohdistuu noin 16 milj. euroa.

EU-tukien lisäksi AB-tukialueen maatiloille maksetaan Etelä-Suomen kansallista tukea. Tuen enimmäismäärä oli 62,93 milj. euroa vuonna 2014, josta se vähenee 17,40 milj. euroon vuoteen 2020 mennessä. Vuonna 2014 tukea maksettiin märehäijöille (22,72 milj. euroa), sioille ja siipikarjalle (16 milj. euroa), puutarhataloudelle (14,14 milj. euroa) ja peltoalaperusteisina tukina (10,55 milj. euroa). Puutarhataloudelle maksettava tuki koostuu kasvihuonetuesta sekä varastointituesta. Vuodesta 2015 alkaen Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan vain sika- ja siipikarjataloudelle sekä puutarhataloudelle. Tuki on vuosittain laskeva.

Taulukko 1.1. Etelä-Suomen kansallisen tuen enimmäismäärät (milj. euroa) vuosina 2014–2020.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Märehtijät	22,72						
Siat ja siipikarja	16,00	16,00	14,50	13,00	11,50	9,00	6,50
Puutarhatalous	14,14*	12,93*	12,48*	12,54*	11,82	11,36	10,90
<i>Kasvihuonetuki</i>	12,55*	12,13*	11,66*	11,34*			
<i>Varastointituki</i>	1,59*	0,80*	0,82*	1,20*			
Peltoalaperusteiset tuet	10,55						
<i>Kotieläintilojen hehtaarituki</i>	9,69						
<i>Avomaanvihannesten ja tärkkelysperunan tuki</i>	0,86						
YHTEENSÄ	62,93	29,20	27,24	25,28	23,32	20,36	17,40

*maksetut tuet

1.2.3. Arvioinnissa käytettävät tietoaineistot, indikaattorit ja menetelmät

Arvioinnissa keskitytään erityisesti maatalouden rakenteelliseen ja taloudelliseen kehitykseen sekä tulotukien merkitykseen kannattavan tuotannon ja rakennekehityksen edellytyksenä. AB-tukialueen maa- ja puutarhatalouden taloudellista ja rakenteellista tilaa analysoidessa aineistoina käytetään Luonnonvarakeskuksen (Luke) kannattavuuskirjanpito ja tilastoaineistoja. Arvioinnissa hyödynnetään Luke:n Taloustohtori -palvelun analyysijärjestelmiä.

Arvioinnissa hyödynnetään vertailevaa tutkimusotetta taloudellisen ja rakenteellisen kehityksen kuvaamisessa ja analysoinnissa sekä liiketaloustieteen menetelmiä (tilinpäätösanalyysi) maatalouden taloudellista tilaa kuvattaessa.

Tietoaineistot

Maatalouden tuotteittaiset viljelyala- ja kotieläinmäärätiedot ja eri tuotteiden alueittaiset tuotanto-laajuudet ja -määrät perustuvat Luke:n tilastoaineistoihin sekä laajennettuun Luke:n maatalous- ja puutarharekisteriin. Raporttien tuotantosuunnittaiset ja tilakokoluokittaiset tilamäärät perustuvat näiden perustietojen pohjalta Luke:ssa tehtyyn luokitteluun. Puutarhatuotannon rakenteen kuvaus perustuu Ruokaviraston aineistoihin tukea hakeneista tiloista, ilmoitetuista varastointimääristä sekä Luken tuotantotilastoihin.

Suomen maatalouden tulos- ja kannattavuuskehitystarkastelut perustuvat Luke:n maa- ja puutarhatalouden kannattavuuskirjanpitoaineistoon, jonka muuttujat on koostettu EU:n FADN -järjestelmän periaatteiden mukaisesti (Farm Accountancy Data Network). Yritysten kaikki tukitiedot perustuvat Luke:n tilastopalveluista/Maaseutuvirastosta saatuihin tietoihin.

Maatalouden hintakehitystarkastelut perustuvat Luke:n tilastopalvelun hintatilastoihin sekä Tilastokeskuksen maatalouden tuottajahinta- ja panoshintaindeksisarjoihin ja kuluttajahintaindeksiin. Puutarhatalouden hintakehitystarkastelu perustuu Kasvistieto Oy:n hinta-aineistoihin. Kasvistieto Oy on osin valtion rahoittama organisaatio, joka kerää syötävien puutarhatuotteiden hintoja ja välittää niitä muun muassa hallinnolle.

Laskentamenetelmät

Yritysten talouden sekä Etelä-Suomen kansallisen tuen taloudellisen merkityksen tarkastelu perustuu Luonnonvarakeskuksen maatalouden FADN/kannattavuuskirjanpitoiltojen tuloksiin.

Kannattavuuskirjanpitoiltojen ja myös rakennetarkasteluissa kaikkien yritysten tuotantosuunta- ja tilakokoluokittelu perustuu Luke:n typologia-ohjelmistoon. Tuotteittaisten standardituotosten laskenta perustuu Luke:n standardituotos-laskentajärjestelmään.

Kannattavuuskirjanpitoiltojen saattaminen yleistettäväksi yrityskohtaisia tuloksia painotetaan Luke:n Taloustohtori-analyyysijärjestelmän painotusjärjestelmällä. Painotus tehdään standardituotosten (SO2013) mukaisen tilakokoluokittelun ja 24-luokkaisen tuotantohaaraluokittelun mukaisesti, vaikka tarkasteluissa käytetään karkeampaa 10-luokkaista tuotantosuuntaluokittelua. Koska tulostarkastelussa käytetään tukialuejaottelua, painokertoimet on laskettu tukialueittain, eikä EU-järjestelmän mukaiseen FADN -aluejaotteluun perustuen.

Indikaattorit

Etelä-Suomen eli AB -tukialueen maatalouden tilamäärän ja sen rakenteen kehitystä tarkastellaan tuotantosuunnittain, tilakokoluokittain sekä näiden lisäksi maatalousmaan (Utilised Agricultural Area, UUA) ja eläinmäärän (eläinyksiköt) perusteella. Rakennekehitystä tarkastellaan tukialueitasolla viljely- ja kotieläinmäärien sekä tuotantomäärien perusteella. Puutarhatalouden, pääasiassa kasvihuonetuotannon, tuotannon ja rakenteen kehitystä tarkastellaan päätuotantosuunnittain ja tuotantotavoittein. Tuotantotapoina tässä raportissa käytetään maataloushallinnon jaottelua lyhyt vai pitkä viljely. Lyhyt viljely tarkoittaa kasvihuoneviljelyä, jossa viljelyaika on 2-7 kuukatta. Muun ajan, yleensä talvikaudet, kasvihuone on pois käytöstä. Pitkä viljely tarkoittaa viljelyä, jossa viljelyajan pituus on yli 7 kuukautta. Pitkään viljelyyn soveltuvat kasvihuoneet ovat tekniikaltaan paremmin varusteltuja, kuin lyhyen viljelyn kasvihuoneet, sillä pitkä viljely edellyttää muun muassa tehokasta lämmitysjärjestelmää.

Hankeessa lasketaan maatalous- ja puutarhayrityksistä useita tulos- ja kannattavuusindikaattoreita. Tuloskehitystä tarkastellaan käyttäen yrittäjätuloa, joka kuvaa viljelijäperheen maataloustyölleen ja omalle pääomalleen saamaa korvausta. Yrittäjätuloa tarkastellaan myös työpanosyksikköön suhteutettuna. Yritysten kannattavuuskehitystä tarkastellaan käsitteillä yrittäjänvoitto sekä kannattavuuskerroin, joka saadaan suhteuttamalla yrittäjätulo viljelijäperheen työstä ja omasta pääomasta aiheutuneisiin kustannuksiin. Etelä-Suomen kansallisen tuen merkitystä arvioidaan tarkastelemalla sen osuutta kokonaistuotosta ja yrittäjätulosta sekä edelleen tarkastelemalla yrittäjätulon suuruutta ilman Etelä-Suomen kansallista tukea.

2. Maa- ja puutarhatalouden tuotantomäärien ja tilarakenteen kehitys AB-tukialueella

AB-tukialueen sika-, siipikarja- ja puutarhatalojen rakennetarkastelu 2010–2017 perustuu Luonnonvarakeskuksen (Luke) laajennettuun maa- ja puutarharekisteriin, joka sisältää Suomen kaikki maatalous- ja puutarhayritykset.

2.1. Tuotantomäärät, tilojen lukumäärän muutos, tilakoon kehitys ja vertailu koko maan vastaavaan kehitykseen

2.1.1. Tuotantomääräkehitys sika- ja siipikarjataloudessa

Taulukoissa 2.1.-2.3. on esitetty sianlihan, siipikarjanlihan ja kananmunien tuotantomäärien kehitys AB-alueella. AB-tukialueen sianlihantuotanto on vähentynyt enemmän kuin koko maassa keskimäärin tarkastelujaksolla 2011–2017. AB-alueen osuus koko maan sianlihantuotannosta oli vuonna 2011 vajaat 54 %, kun vuonna 2017 osuus oli enää alle 51 %. Sianlihantuotanto väheni AB-alueella samalla ajanjaksolla yhteensä 15,9 %, kun koko maassa sianlihantuotanto väheni 10,4 % (taulukko 2.1).

Vuonna 2018 sianlihantuotanto laski Suomessa 168,8 milj. kg:aan, mikä on peräti 7 % vuotta 2017 vähemmän. Ajanjaksolla 2011–2018 sianlihantuotanto on vähentynyt Suomessa lähes 17 %. Sianlihaa kulutettiin vuonna 2018 lähes 182 milj. kg, joten Suomesta on tullut muutamassa vuodessa sianlihan nettotuojia.

Taulukko 2.1. Sianlihantuotanto (milj. kg) AB-tukialueella ja koko Suomessa vuosina 2011–2017.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Muutos 2011–2017
AB-alue	109,2	103,9	104,0	98,3	100,4	96,3	91,8	-15,9 %
Osuus koko maan tuotannosta	53,9 %	53,9 %	53,3 %	52,8 %	52,4 %	50,7 %	50,6	-6,1 %
Koko maa	202,7	192,8	194,5	186,7	191,7	190,1	181,5	-10,4 %

Siipikarjanlihantuotanto on lisääntynyt Suomessa kulutuksen kasvun myötä. Tuotanto on kasvanut Suomessa runsaat 28 % vuodesta 2011. AB-alueella broilerin- ja kalkkunanlihantuotanto on kasvanut yli 30 % vuodesta 2011. Vuonna 2017 broilerin- ja kalkkunanlihaa tuotettiin AB-alueella noin 79 milj. kg. Tämä oli 61,5 % Suomen broilerin- ja kalkkunanlihantuotannosta (taulukko 2.2).

Taulukko 2.2. Siipikarjanlihantuotanto (milj. kg) AB-tukialueella ja koko Suomessa vuosina 2011–2017.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Muutos 2011–2017
AB-alue	60,8	63,6	62,6	65,2	68,8	72,8	79,2	+30,3 %
Osuus koko maan tuotannosta	60,6 %	59,8 %	57,1 %	58,3 %	58,6 %	58,1 %	61,5	+1,6 %
Koko maa	100,4	106,3	109,7	111,9	117,3	125,3	128,8	+28,3 %

Kananmunien kulutus on noussut Suomessa melko tasaisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kulutuksen kasvun myötä kananmunien tuotanto on kasvanut (kuviot 2.3). AB-alueella tuotanto on kasvanut 18,3 % ajanjaksolla 2011–2017. Vuonna 2017 AB-alueen kananmunantuotanto oli yhteensä 57,6 milj. kg. AB-alueella tuotetaan lähes neljä viidesosa kaikista Suomen kananmunista. AB-alueen

kananmunantuotannon osuus koko maan tuotannosta on pysynyt lähes samana tarkastelujakson aikana.

Sika- ja siipikarjatalouden kansalliset tuet on maksettu AB-tukialueella sekä muualla Suomessa vuodesta 2009 alkaen tuotannosta irrotettuna tilakohtaisena tukena, joka perustuu pääsääntöisesti tilan vuoden 2007 tuotantomäärään. Tämä on yhdessä lihan ja viljan heikentyneen hintasuhteen kanssa leikannut pois osan sianlihan kasvaneesta tuotannosta. Sianlihantuotanto vähentyi vuoden 2008 ennätystasolta 22 % vuoteen 2018 mennessä. Kehitys vastaa Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksessa vuonna 2008 tehtyä arviota, jonka mukaan kansallisen tuen irrotus yhdessä korkeiden viljan hintojen kanssa johtaa vähitellen tuotannon vähenemiseen noin 20 %:lla eli korkeintaan kotimaista kysyntää vastaavaan tuotantoon (Lehtonen & Niemi 2008). Vuonna 2018 sianlihaa tuotettiin Suomessa 168,8 milj. kiloa, ja kulutettiin 182 milj. kg.

Taulukko 2.3. Kananmunantuotanto (milj. kg) AB-tukialueella ja koko Suomessa vuosina 2011–2017.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Muutos 2011–2017
AB-alue	48,7	50,1	53,9	52,6	56,1	57,5	57,6	+18,3 %
Osuus koko maan tuotannosta	77,5 %	80,5 %	80,6 %	78,4 %	78,5 %	79,3 %	78,3	+0,9 %
Koko maa	77,5	80,5	80,6	78,4	78,5	79,3	78,3	+17,2 %

2.1.2. Tilalukumäärän kehitys

AB-tukialueen sikatilojen lukumäärä on laskenut noin 50 prosenttia tarkastelujaksolla 2011–2017. Kasvihuoneyritysten lukumäärä on laskenut lähes 20 prosenttia. Avomaapuutarhatilojen ja siipikarjatilojen lukumäärä on säilynyt kutakuinkin ennallaan.

Taulukko 2.4. AB-tukialueen ja Suomen sika-, siipikarja- ja puutarhatilojen lukumäärän kehitys vuosina 2011–2017 (Luke 2018a).

Yritysmäärä		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Kasvihuoneyritykset	AB	530	489	512	473	449	448	426
	Suomi	1.100	1.012	1.018	912	896	896	851
	AB/Suomi -%	48	48	50	52	50	50	50
Avomaapuutarhatilat	AB	594	584	654	619	634	613	597
	Suomi	1.333	1.302	1.493	1.401	1.392	1.353	1.392
	AB/Suomi -%	45	45	44	44	46	45	43
Sikatilat	AB	574	507	454	402	361	320	281
	Suomi	1.210	1.087	980	881	777	690	607
	AB/Suomi -%	47	47	46	46	46	46	46
Siipikarjatilat	AB	260	231	245	239	215	261	263
	Suomi	391	353	386	386	341	413	419
	AB/Suomi -%	66	65	63	62	63	63	63

Keskimäärin AB-tukialueen osuus koko Suomen tilamäärästä on säilynyt samana eri tuotantosuunnissa tarkastelujaksolla 2011–2017. Sikatilojen lukumäärä oli vuonna 2017 AB-tukialueella 281 kappaletta. Tämä oli 46 prosenttia kaikista Suomen sikatiloista. Siipikarjatiloina oli AB-tukialueella puolestaan 261 kappaletta joka oli 63 prosenttia kaikista Suomen siipikarjatiloina. Kasvihuoneyrityksiä oli 426 kappaletta eli tasan puolet kaikista Suomen kasvihuoneyrityksistä sijaitsee AB-tukialueella. Avomaapuutarhatiloja oli 597 kappaletta, joka on 43 prosenttia kaikista Suomen avomaapuutarhatiloista.

Tilojen luokittelu tuotantosuuntiin perustuu EU:n maatilatypologiaan (K 2015/220). Tuotantosuuntamäärittely riippuu eri tuotteista saatavista standardituotoksista. Päätuotteen standardituotos täytyy olla vähintään 2/3-osaa yrityksen standardituotossummasta. Jos esimerkiksi sikatilalla on jonain vuonna poikkeksellisen vähän sikoja, jää sioista saatava standardituotos rajan alle ja tila luokituu viljatilaksi tai sekatilaksi. Tämä aiheuttaa vaihtelua vuosittaisiin tuotantosuunnittaisiin tilamääriin.

2.1.3. Tilojen koon kehitys

AB-tukialueen ja myös koko Suomen sika-, siipikarja ja avomaapuutarhatilojen keskimääräinen peltoala ja kotieläinyksikkömäärä ovat nousseet aikajaksolla 2011–2017. AB-tukialueen avomaapuutarhatilat ja sikatilat ovat olleet jonkin verran suurempia kuin koko Suomessa keskimäärin. AB-tukialueen siipikarjatilat ovat olleet samankokoisia kuin Suomessa keskimäärin.

Taulukko 2.5. AB-tukialueen keskipeltoalan kehitys sika- ja siipikarjatililla sekä avomaapuutarhatiloilla vuosina 2011-2017 (Luke 2018a).

Peltoala keskimäärin, hehtaaria		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Avomaapuutarhatilat	AB	30	31	30	31	34	38	34
	Suomi	21	21	21	22	24	27	24
	AB/Suomi -%	146	145	141	141	144	138	141
Sikatilat	AB	71	74	79	82	83	87	85
	Suomi	67	71	74	77	78	82	80
	AB/Suomi -%	106	105	106	106	105	105	107
Siipikarjatilat	AB	66	74	73	81	85	87	81
	Suomi	61	69	68	75	78	81	75
	AB/Suomi -%	108	107	107	108	110	107	109

2.2. Kasvihuonetuotanto ja puutarhatuotteiden varastointi

2.2.1. Kasvihuonetuotannon rakennekehitys

Tässä luvussa tarkastellaan kaikkien tukijärjestelmässä mukana olevien kasvihuoneyritysten tuotantorakenteen kehitystä. Luvun 3.2.3 tulos- ja kannattavuuskehitystä kuvaavissa taulukoissa on mukana ainoastaan EU-typologian mukaan kasvihuoneyrityksiksi luokituttavat yritykset, joilla 2/3-osaa tuotannon arvosta muodostuu kasvihuonetuotannosta.

Tukikelpoisen kasvihuonealan määrä on kokonaisuudessaan noin 3,4 miljoonaa neliometriä eli 340 hehtaaria. Kasvihuonetuotannon kokonaisala on pienentynyt hienoisesti tarkastelujaksolla. AB-tukialueen osuus koko Suomen kasvihuonelasta on 44 prosenttia (taulukko 2.6.). Osuus on pysynyt samalla tasolla koko tarkastelujakson.

Kasvihuonetuotanto jaetaan tyypillisesti kasvihuonevihannesten ja koristekasvien tuotantoon. Kasvihuonevihannesten tukikelpoinen ala tarkastelujaksolla on noin 2,2 miljoonaa neliometriä, eli 220 hehtaaria. Kasvihuonevihannesten tuotannosta noin 37 prosenttia sijaitsee AB-tukialueella (taulukko 2.7.). Koristekasvien tukikelpoinen ala on 1,2 miljoonaa neliometriä, eli noin 120 hehtaaria. AB-tukialueen osuus koristekasvituotannosta on noin 56 prosenttia (taulukko 2.8.).

Taulukko 2.6. Tukihaussa hyväksytty kasvihuonepinta-ala (1 000 m²) AB-tukialueella ja koko Suomessa 2011–2017 lyhyessä (2–7 kk), pitkässä viljelyssä (yli 7 kk) sekä lyhyessä ja pitkässä viljelyssä yhteensä (Luke).

	Tukialue	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Muutos 2011– 2017	Muutos %
Lyhyt viljely (2–7 kk)	AB-tukialue	408	385	375	390	397	392	361	-47	-11,5 %
	Osuus koko maan tuotannosta	47,0 %	45,6 %	45,1 %	45,3 %	45,8 %	47,5 %	48,5 %	-1,5	-
	Koko maa	869	845	832	861	867	825	744	-125	-14,4 %
Pitkä viljely (yli 7 kk)	AB-tukialue	1 197	1 146	1 138	1 112	1 107	1 078	1 129	-68	-5,7 %
	Osuus koko maan tuotannosta	43,4 %	43,8 %	44,0 %	43,7 %	42,8 %	42,3 %	42,8 %	+0,6	-
	Koko maa	2 761	2 617	2 587	2 543	2 585	2 551	2 639	-122	-4,6 %
Lyhyt ja pitkä yhteensä	AB-tukialue	1 605	1 531	1 513	1 503	1 504	1 471	1 489	-116	-7,2 %
	Osuus koko maan tuotannosta	44,2 %	44,2 %	44,2 %	44,1 %	43,6 %	43,6 %	44,0 %	-0,2	-
	Koko maa	3 630	3 462	3 420	3 405	3 453	3 376	3 384	-246	-6,8 %

Taulukko 2.7. Kasvihuonevihannesten tukihaussa hyväksytty ala (1 000 m²) AB-tukialueella ja koko Suomessa 2011–2017 lyhyessä (2–7 kk), pitkässä viljelyssä (yli 7 kk) sekä lyhyessä ja pitkässä viljelyssä yhteensä (Luke).

	Tukialue	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Muutos 2011– 2017	Muutos %
Lyhyt viljely (2–7 kk)	AB-tukialue	147	145	132	144	137	144	123	-24	-16,3 %
	Osuus koko maan tuotannosta	53,4 %	52,2 %	48,1 %	48,9 %	49,5 %	58,5 %	57,8 %	-4,4	-
	Koko maa	275	278	276	294	276	247	210	-65	-31,0 %
Pitkä viljely (yli 7 kk)	AB-tukialue	690	687	689	691	696	677	714	-24	-3,5 %
	Osuus koko maan tuotannosta	34,7 %	35,5 %	35,8 %	35,7 %	34,9 %	34,4 %	34,9 %	+0,2	-
	Koko maa	1 987	1 936	1 928	1 937	1 995	1 967	2 049	+62	+3,1 %
Lyhyt ja pitkä yhteensä	AB-tukialue	837	833	822	835	833	821	836	-1	-0,1 %
	Osuus koko maan tuotannosta	37,0 %	39,9 %	40,3 %	38,6 %	37,3 %	37,1 %	37,1 %	-2,9	-
	Koko maa	2 263	2 214	2 203	2 232	2 271	2 214	2 259	-4	-0,2 %

Tukikelpoisen alan lisäksi tiloilla on alaa, jolle tukea ei myönnetä joko viljeltävästä kasvista tai kasvihuoneen rakenteellisista seikoista johtuen. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa on määritetty lista tukikelpoisista kasveista. Mikäli kasvihuoneessa viljellään listan ulkopuolisia kasveja, esimerkiksi ruukkubasilikaa, kyseinen ala ei ole tukikelpoista. Myös kasvihuoneen rakenteelliset vaatimukset

ovat tarkkaan määritelty Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa. Kasvihuoneen kattaminen esimerkiksi yksinkertaisella muovikalvolla ei riitä alan saamiseksi tukikelpoiseksi. Tilat ovat ilmoittaneet tukeen kelpaamattoman kasvihuonealan määräksi AB-alueella noin 60 000 m². Koko Suomen vastaava luku on 100 000 m². Näin ollen tukeen kelpaamattoman kasvihuonealan osuus on AB-tukialueella noin neljä prosenttia ja koko Suomessa kolme prosenttia tukikelpoisesta alasta.

Taulukko 2.8. Koristekasvien kasvihuonetuen alat (1 000 m²) AB-tukialueella ja koko Suomessa 2011–2017 lyhyessä (2–7 kk) ja pitkässä viljelyssä (yli 7 kk) (Luke).

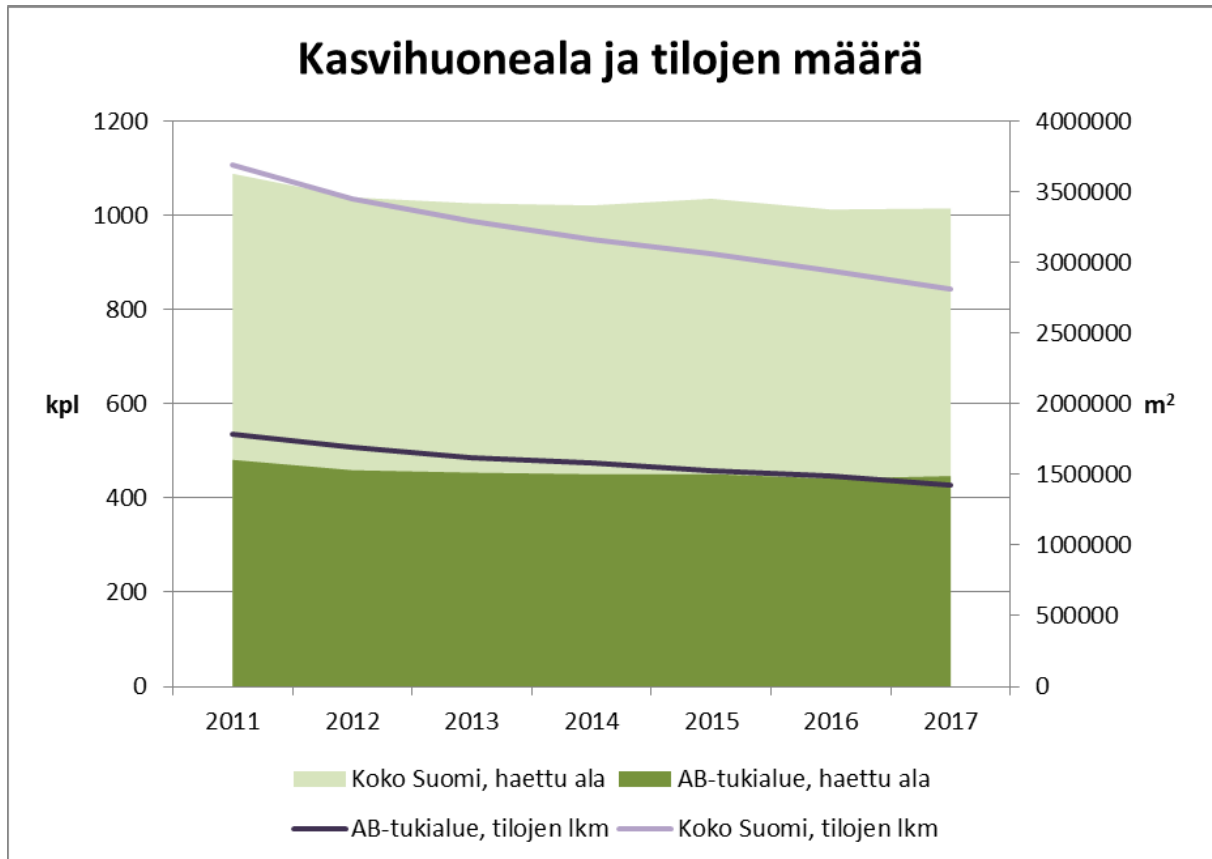
Tukialue		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Muutos 2011–2017	Muutos %
Lyhyt viljely (2-7 kk)	AB-tukialue	253	221	237	246	260	248	239	-14	-5,5 %
	Osuus koko maan tuotannosta	43,8 %	39,1 %	42,5 %	43,5 %	44,1 %	43,0 %	44,9 %	+1,1	-
	Koko maa	579	566	557	566	591	578	534	-45	-7,8 %
Pitkä viljely (yli 7 kk)	AB-tukialue	505	458	449	421	411	402	414	-91	-18,0 %
	Osuus koko maan tuotannosta	65,7 %	67,3 %	68,1 %	69,4 %	69,6 %	68,8 %	70,1 %	+4,4	-
	Koko maa	769	681	659	607	591	584	591	-178	-23,1 %
Lyhyt ja pitkä yhteensä	AB-tukialue	758	680	686	668	671	650	654	-104	-13,7 %
	Osuus koko maan tuotannosta	56,3 %	54,5 %	56,4 %	56,9 %	56,8 %	56,0 %	58,1 %	+1,8	-
	Koko maa	1 347	1 248	1 217	1 174	1 181	1 162	1 125	-222	-16,5 %

Kasvihuoneyritysten lukumäärä on koko Suomessa noin 850 kappaletta, josta 430 sijaitsee AB-tukialueella. Kasvihuoneyritysten lukumäärä on vähentynyt koko Suomessa lähes 23 prosenttia ja vastaavasti AB-tukialueella 20 prosenttia (kuvio 2.5.).

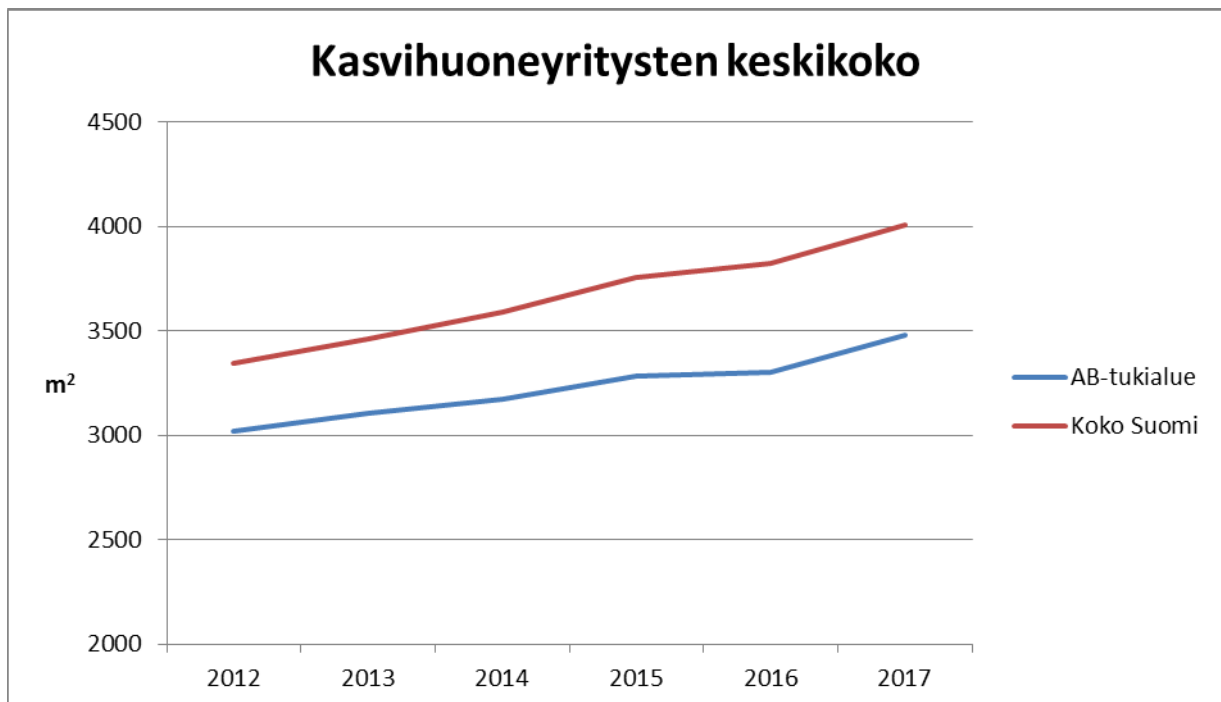
Tarkasteltaessa kasvihuoneutuotannon rakennekehitystä kokonaisuutena huomataan, että AB-tukialueella kasvihuoneiden keskikoko on pienempi kuin koko Suomen keskiarvo. Lisäksi AB-tukialueen ero koko Suomen keskiarvoon on kasvanut tarkastelujaksolla (Kuvio 2.6.).

Kasvihuoneutuotannossa on käytössä kaksi eri tukitasoa, toinen lyhyelle ja toinen pitkälle viljelylle. Lyhyessä viljelyssä viljelyjakson pituus on 2–7 kuukautta. Pitkässä viljelyssä viljelyjakson pituus on yli 7 kuukautta. Tuen saamisen edellytyksenä on, että kasvihuoneessa viljellään tukikelpoista kasvia, ja että kasvihuone täyttää tietyt tekniset vaatimukset.

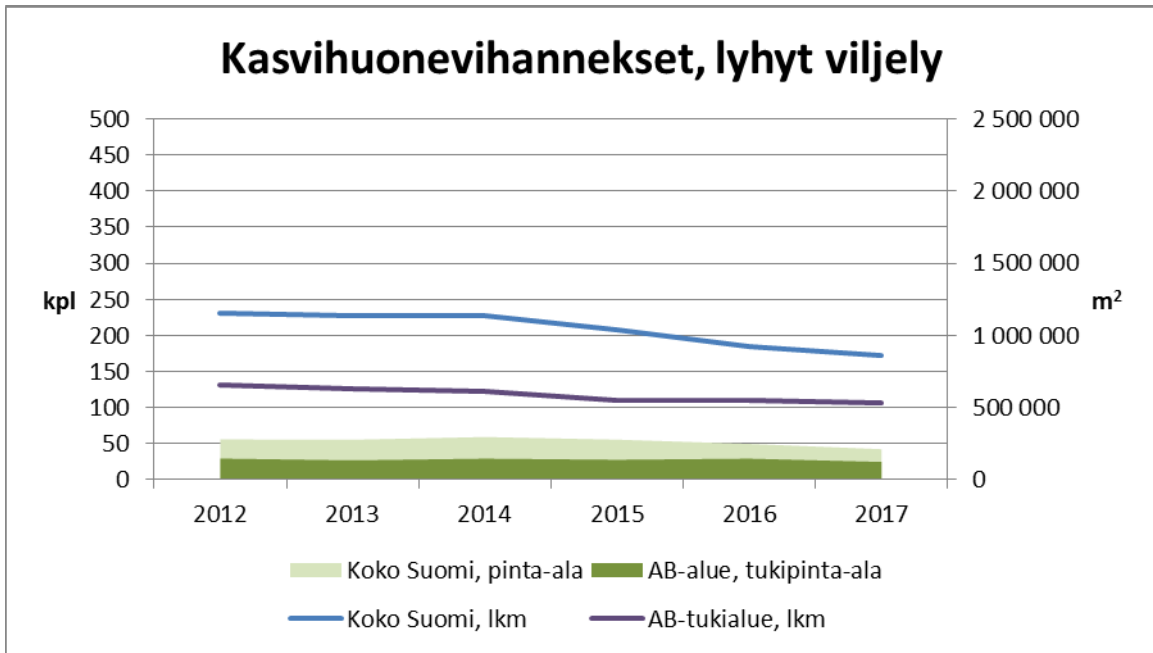
Valtaosa kasvihuonevihannesten tuotannosta tapahtuu pitkässä, yli 7 kuukauden viljelyssä. Kasvihuonevihannesten tuotannosta yli puolet sijaitsee muualla kuin AB-tukialueella. Pitkän viljelyn tuotantoala on kasvanut hienoisesti tarkastelujaksolla, niin AB-tukialueella kuin koko Suomen tasollakin. Lyhyen viljelyn ala sen sijaan on vähentynyt hienoisesti sekä AB-tukialueella että koko Suomessa. Tilalukumäärä on vähentynyt AB-tukialueella maltillisemmin kuin koko Suomessa niin pitkässä kuin lyhyessäkin viljelyssä (kuvio 2.3. ja kuvio 2.4.).

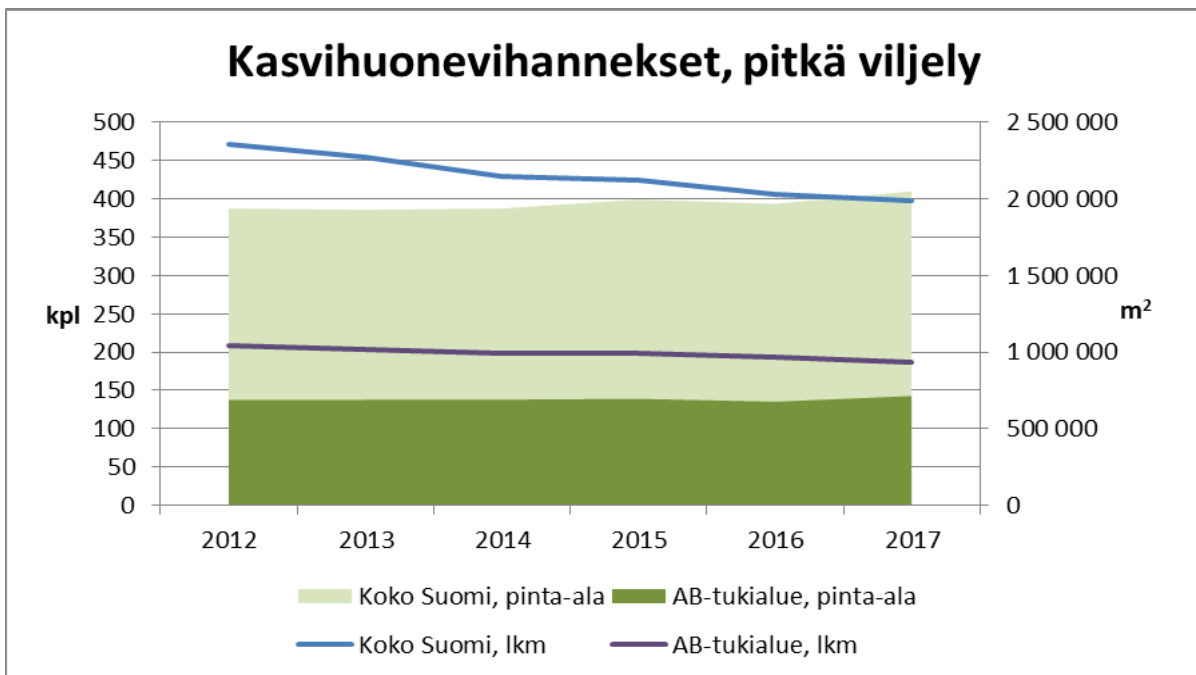
Kuvio 2.1. Tukikelpoinen kasvihuoneala ja kasvihuoneyritysten lukumäärä.

Kuvio 2.2. Kaikkien kasvihuoneyritysten keskikoko AB-tukialueella ja koko Suomessa.

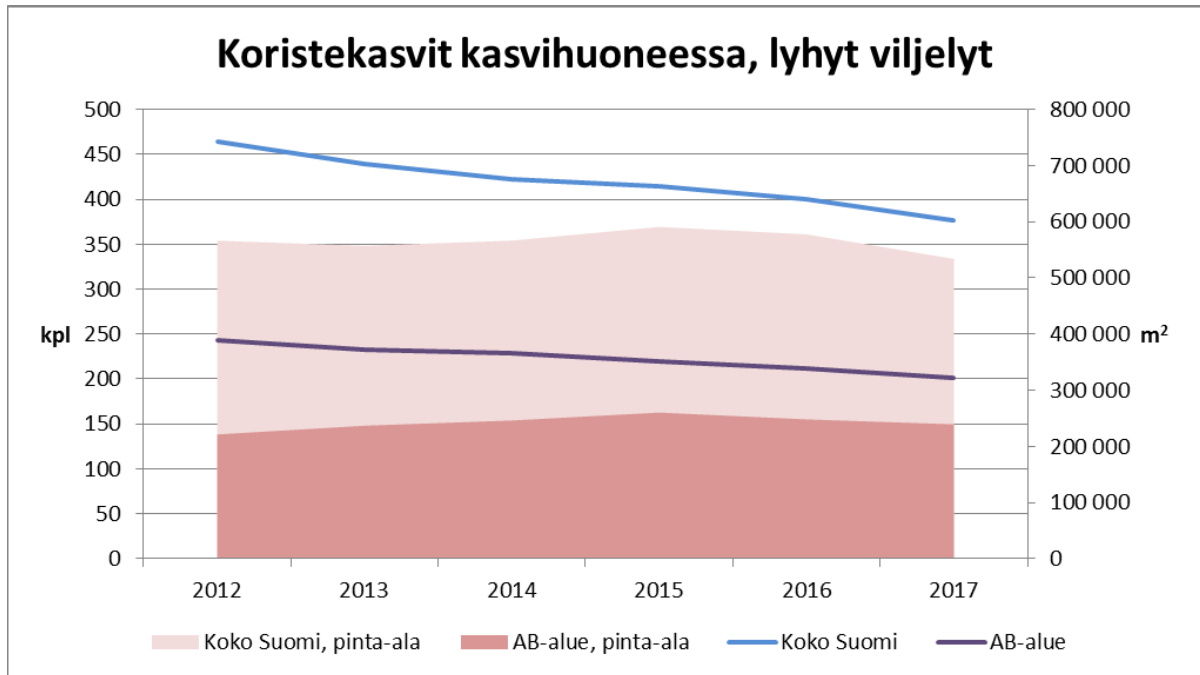

Kuvio 2.3. Kasvihuonevihanneksetilojen tuotantoalan ja lukumäärän kehitys lyhyessä viljelyssä.

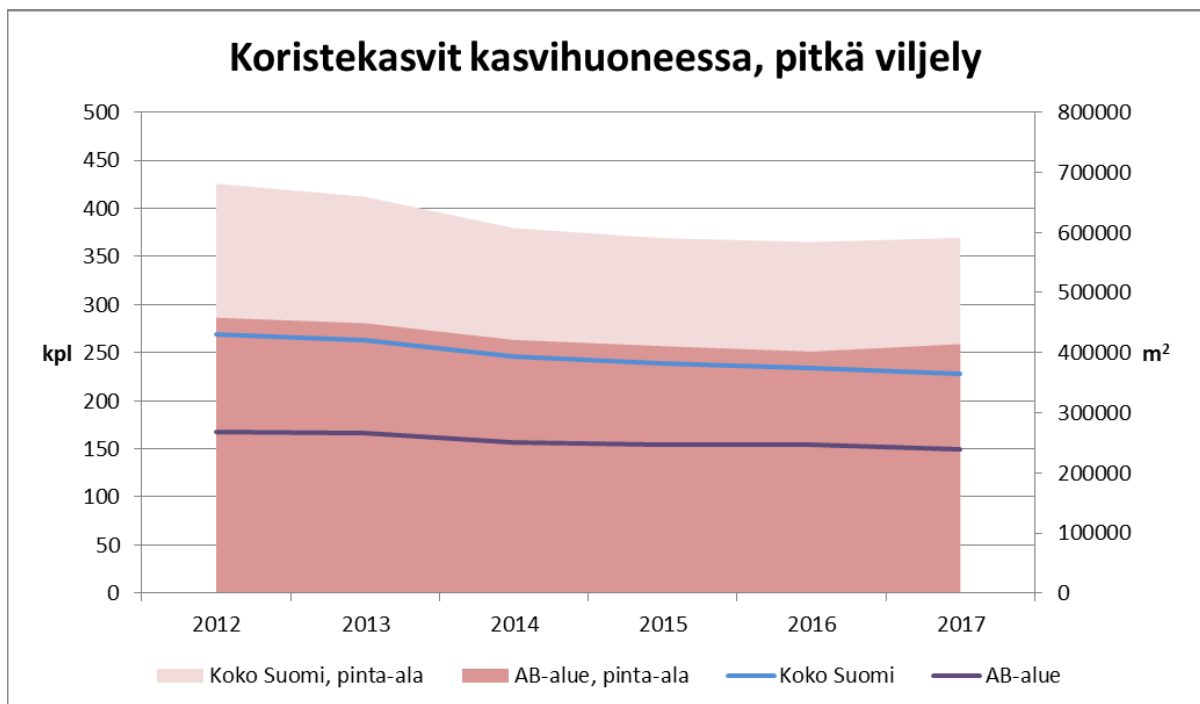

Kuvio 2.4. Kasvihuonevihanneksetilojen tuotantoalan ja lukumäärän kehitys pitkässä viljelyssä.

Koristekasveja tuotetaan kasvihuoneissa Suomessa noin 1,1 miljoonan neliömetrin alalla. Tuosta alasta puolet tapahtuu lyhyessä viljelyssä ja puolet pitkässä viljelyssä. AB-tukialueella pitkän viljelyn osuus on lyhyttä viljelyä selvästi suurempi. Koristekasvitilojen lukumäärä on vähentynyt tarkastelujaksolla AB-tukialueella samassa suhteessa kuin koko Suomessa keskimäärin (kuvio 2.5. ja 2.6.).

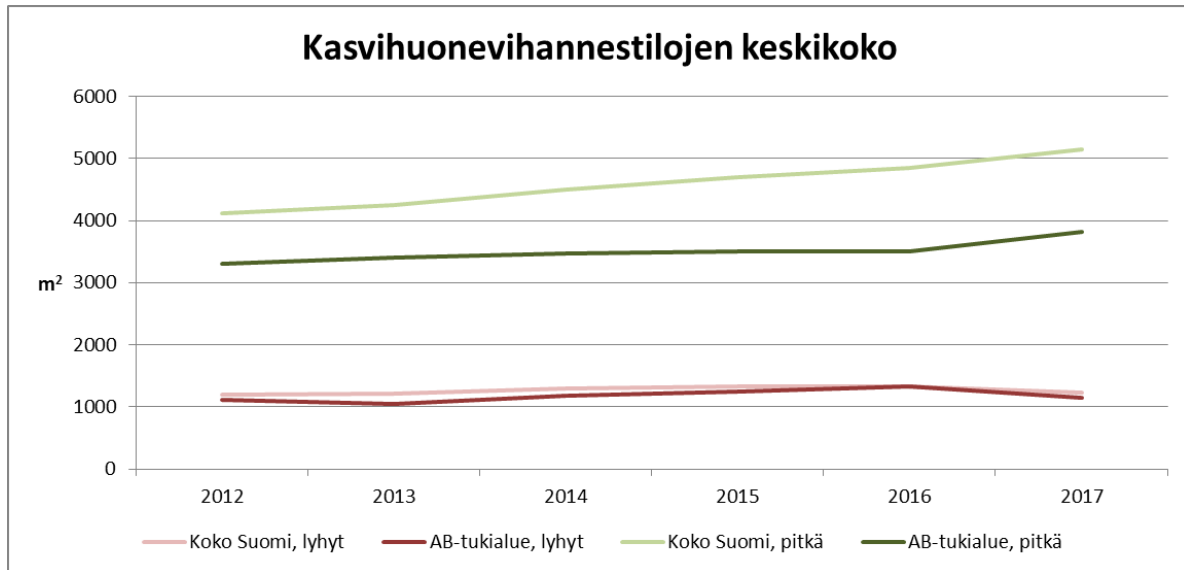

Kuvio 2.5. Koristekasveja kasvihuoneessa kasvattavien tilojen lukumäärän ja tuotantoalan kehitys lyhyessä viljelyssä.

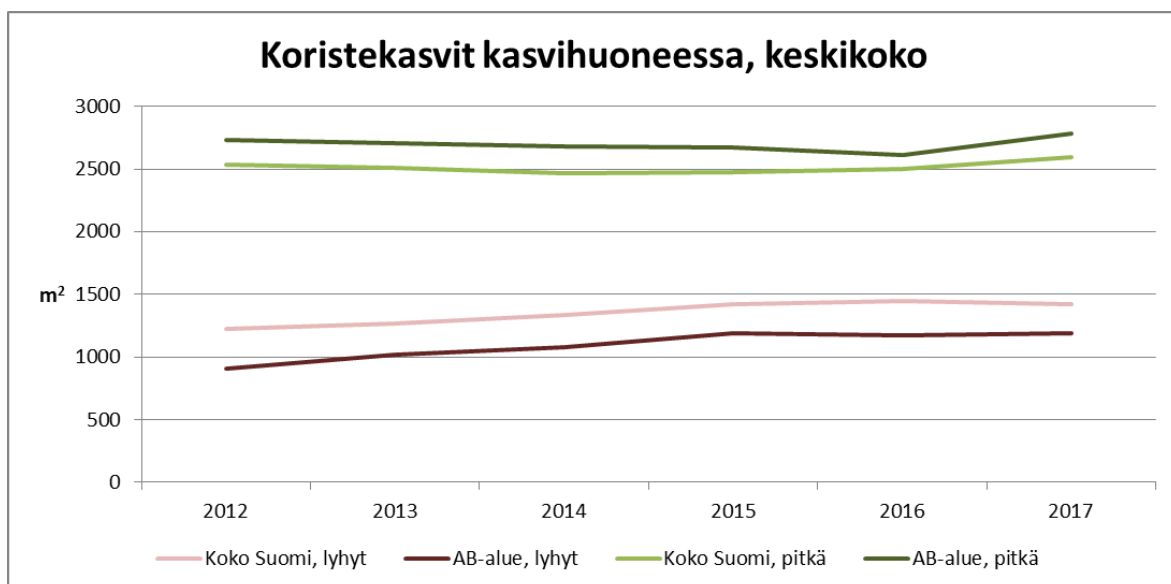
Kuvio 2.6. Koristekasveja kasvihuoneessa kasvattavien tilojen lukumäärän ja tuotantoalan kehitys pitkässä viljelyssä.

Kasvihuonevihannestilojen keskikoko on AB-tukialueella koko Suomen keskiarvoa selvästi pienempi, etenkin pitkässä viljelyssä. Kasvihuonevihannestilojen keskikoko on AB-tukialueella noin 3 800 m², kun se on koko Suomessa keskimäärin noin 5 100 m². Keskikoko on kasvanut koko maassa selvästi nopeammin kuin AB-tukialueella. Lyhyessä viljelyssä kokoero ei ole kovin suuri. Lyhyessä viljelyssä keskikoon kasvu on ollut hidasta koko maassa, ja kääntynyt jopa hienoiseen laskuun vuoden 2016 jälkeen. Keskikoon kehitys AB-tukialueen ja koko Suomen välillä on ollut lyhyessä viljelyssä yhtäläistä (kuvio 2.7.).

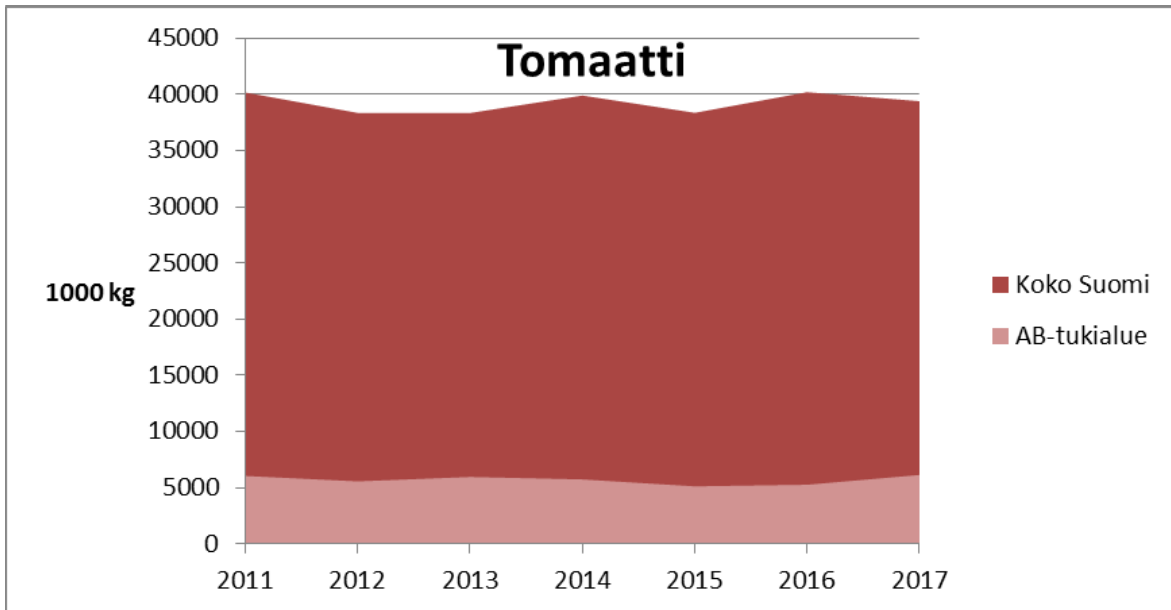
Kuvio 2.7. Vihannestilojen keskikoko.

Lyhyen viljelyn koristekasvitulojen keskikoko on AB-tukialueella koko Suomen keskiarvoa hieman pienempi. Pitkässä viljelyssä keskimääräinen ala on sen sijaan AB-alueella koko maan keskiarvoa suurempi. Lyhyessä viljelyssä keskimääräinen viljelypinta-ala on hieman kasvanut tarkastelujaksolla. Pitkässä viljelyssä keskimääräinen viljelyala on sitä vastoin pysynyt vakaana (kuvio 2.8.).

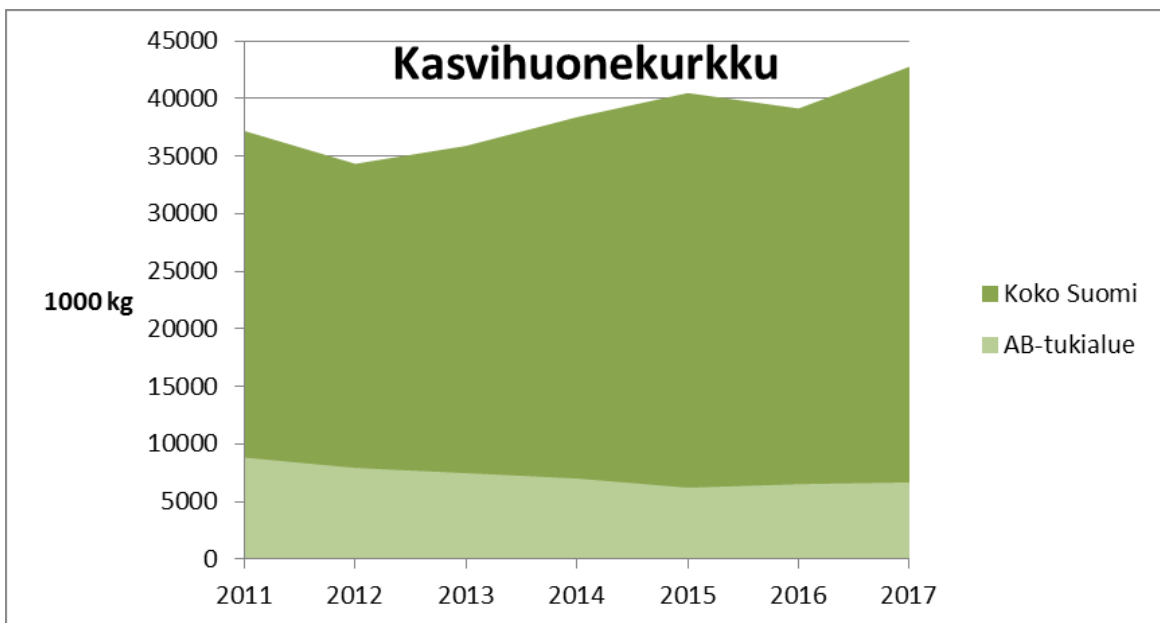

Kuvio 2.8. Koristekasveja kasvihuoneessa kasvattavien yritysten keskikoko.

Tomaatti ja kurkku ovat niin pinta-alalla kuin satomäärilläkin mitattuna tärkeimmät kasvihuonevihannokset. Tomaatin kokonaissadosta noin 15 prosenttia tuotetaan AB-tukialueella. AB-tukialueen osuus kokonaissadosta on pysynyt tarkastelujaksolla vakaana. Kasvihuonekurkun kokonaissadosta tarkastelujakson alussa tuotettiin AB-tukialueella 24 prosenttia, mutta tarkastelujakson lopulla AB-tukialueen osuus on pienentynyt 16 prosenttiin (kuviot 2.9. ja 2.10.)

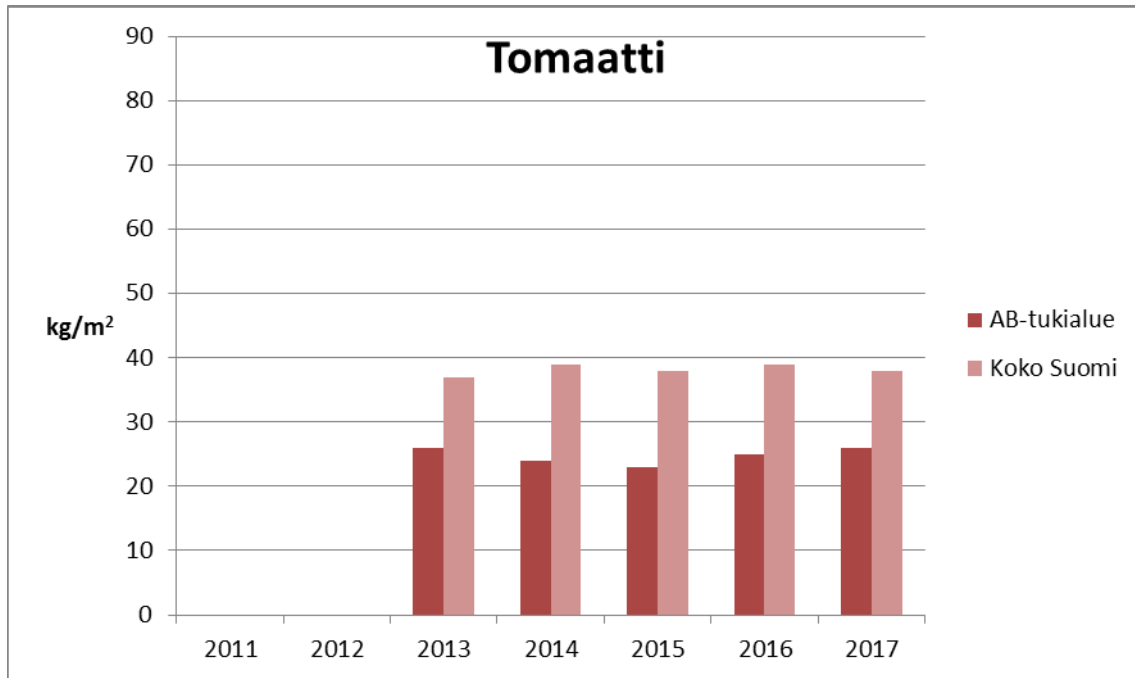

Kuvio 2.9. Tomaatin kokonaissato AB-tukialueella ja koko Suomessa.

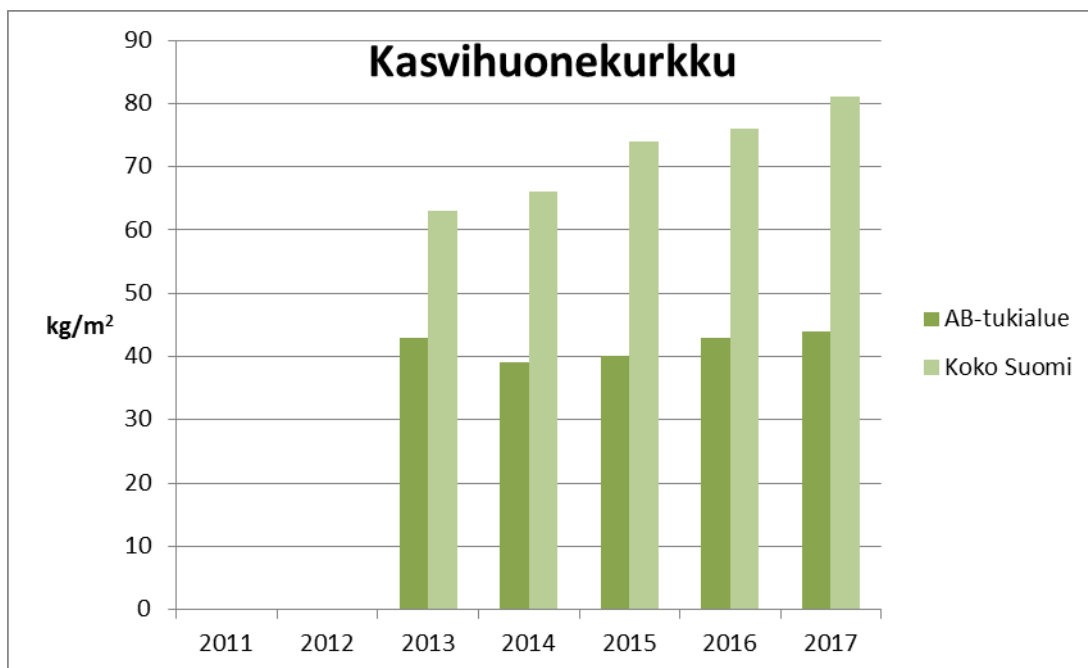

Kuvio 2.10. Kasvihuonekurkun kokonaissato AB-tukialueella ja koko Suomessa.

AB-tukialueen keskisato on tomaatilla 65 prosenttia koko Suomen keskimääräisestä satotasosta. Kasvihuonekurkulla keskisatotasoa on vajaat 60 prosenttia koko Suomen keskimääräisestä satotasosta. Tomaatilla satotasaoero keskisadoissa on pysynyt AB-tukialueen ja koko Suomen välillä melko vakaina. Kasvihuonekurkun osalla satotasaoero AB-alueen ja koko Suomen keskisatojen välillä on sen sijaan kasvanut tarkastelujaksolla (kuviot 2.11. ja 2.12.).

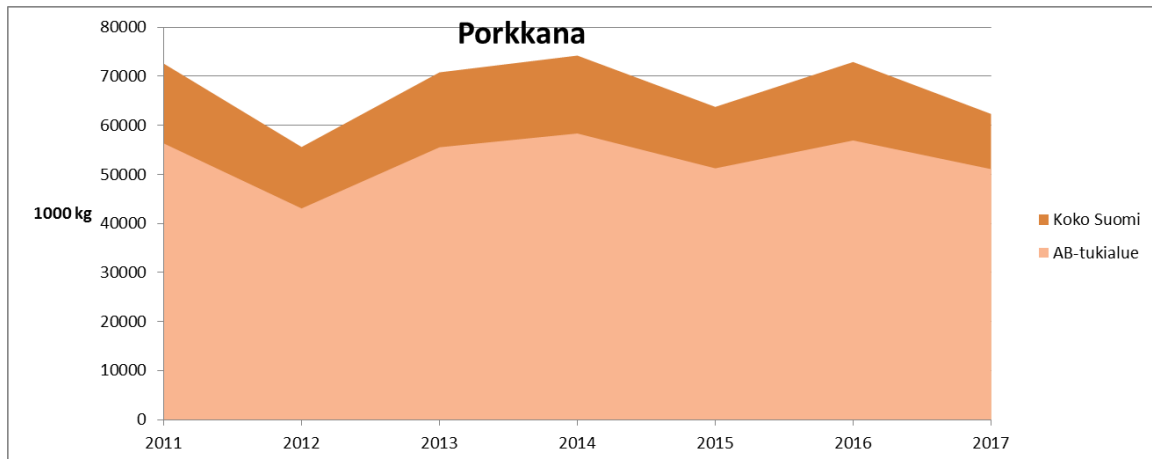
Kuvio 2.11. Tomaatin satotaso kasvihuoneyrityksissä (*vuodet 2011 ja 2012 puuttuvat tarkastelusta tilastointitavan muutoksen vuoksi)

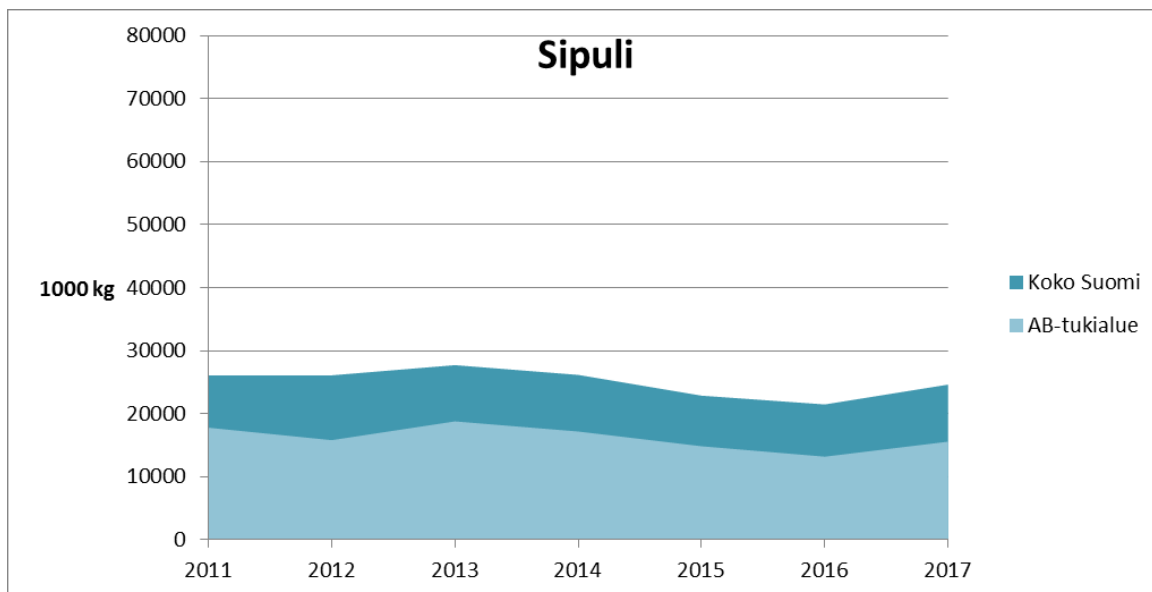
Kuvio 2.12. Kasvihuonekurkun satotaso kasvihuoneyrityksissä (*vuodet 2011 ja 2012 puuttuvat tarkastelusta tilastointitavan muutoksen vuoksi)

2.2.2. Puutarhatuotteiden varastomäärien kehitys

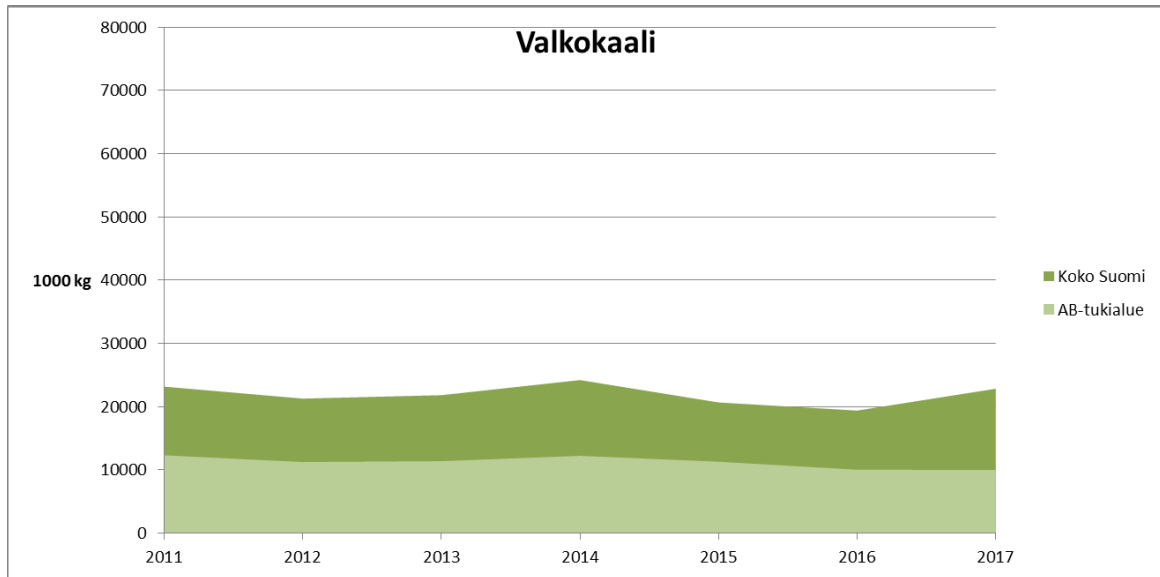
AB-tukialue on tärkeää avomaavihannesten ja omenan viljelyaluetta. Satomäärällisesti tärkeimmistä vihanneksista, porkkanasta, tuotetaan AB-tukialueella noin 80 prosenttia (kuvio 2.13.). Sipulista AB-tukialueella tuotetaan noin 65 prosenttia (kuvio 2.14) ja valkokaalista noin 50 prosenttia (kuvio 2.15). Omenasta tuotetaan AB-tukialueella noin 95 prosenttia (kuvio 2.16.)

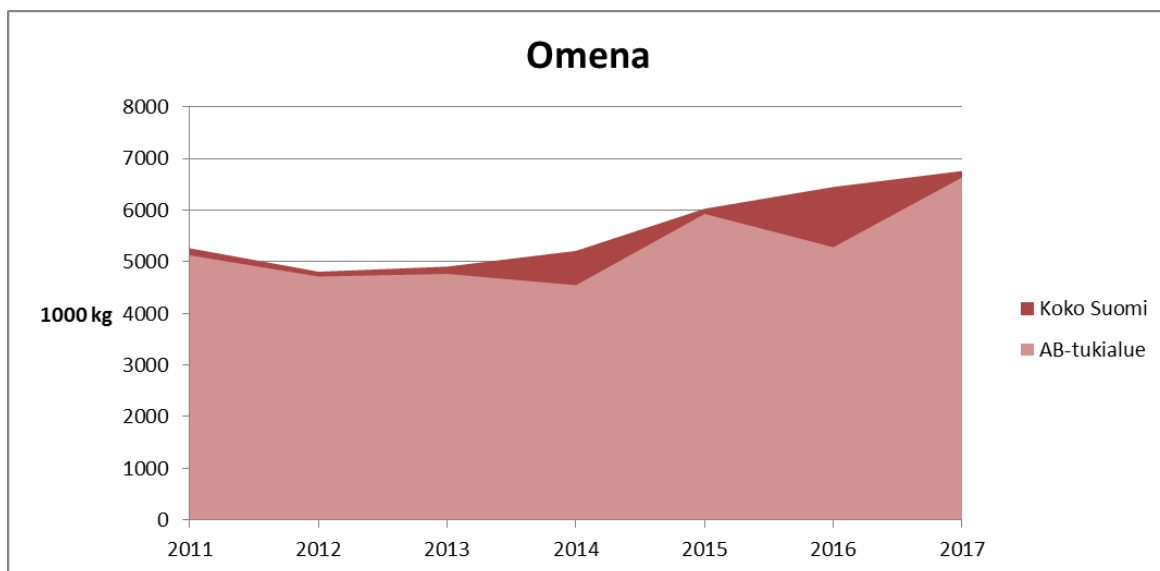
Kuvio 2.13. Porkkana tuotantomäärät AB-tukialueella ja koko Suomessa.

Kuvio 2.14. Sipulin tuotantomäärät AB-tukialueella ja koko Suomessa.

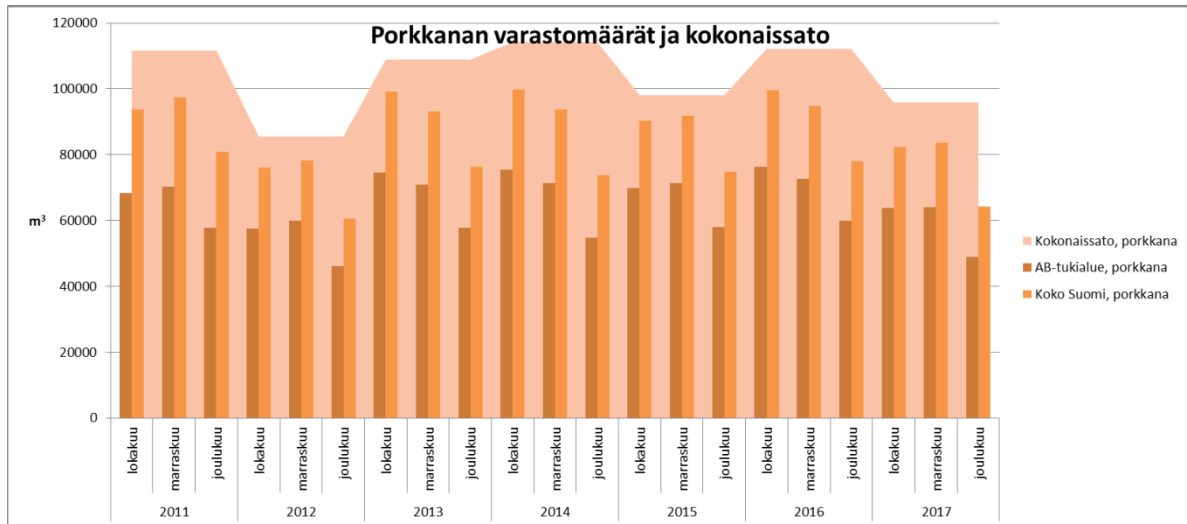

Kuvio 2.15. Valkokaalin tuotantomäärät AB-tukialueella ja koko Suomessa.

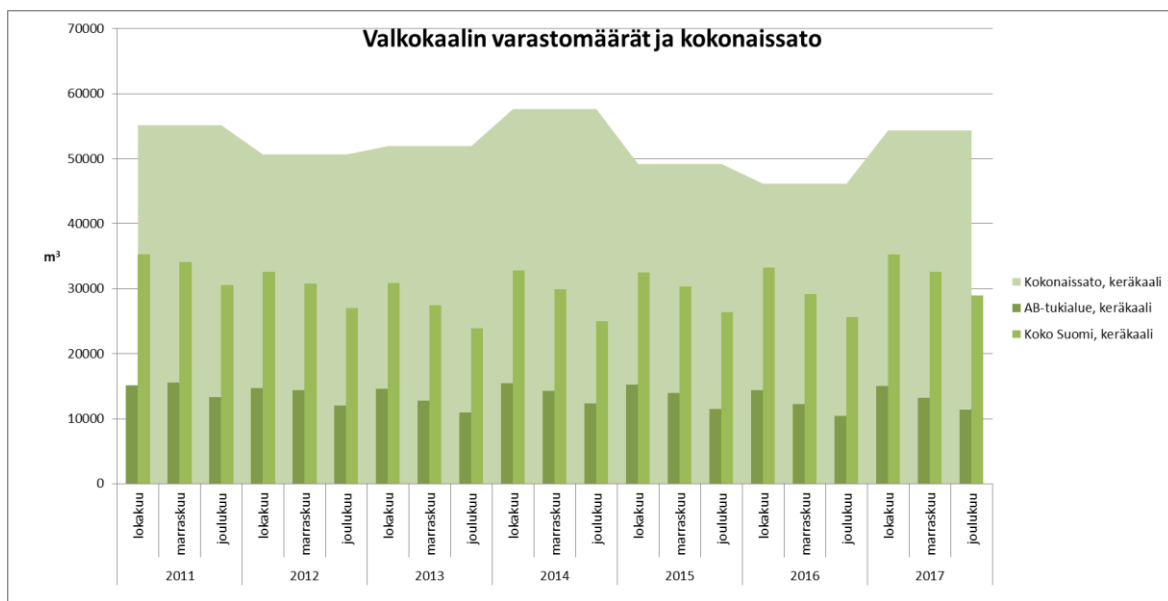

Kuvio 2.16. Omenan tuotantomäärät AB-tukialueella ja koko Suomessa.

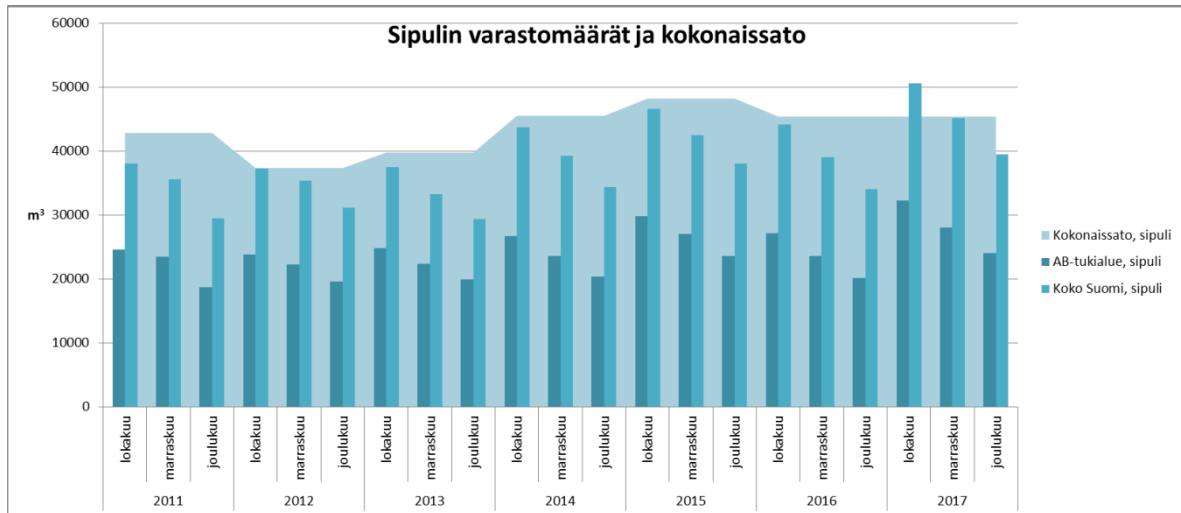
Puutarhataloudessa varastointituella kompensoidaan varastoinnista aiheutuvia kustannuksia. Varastointituki koskee varastoitavia avomaan vihanneksia sekä omenaa. Tuen määrään vaikuttaa varastossa oleva satomäärä loka-, marras- ja joulukuussa, sekä varaston tekninen taso.

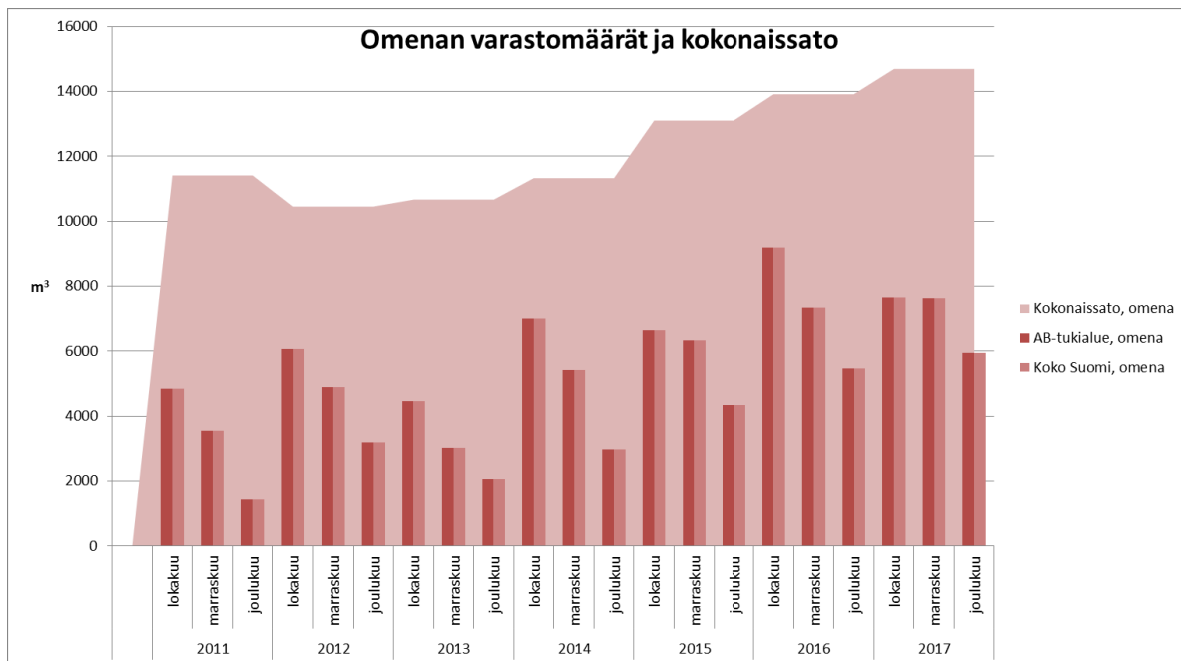
Kuvio 2.17. Porkkanan varastomäärät sekä kokonaissato.

Kuvio 2.18. Keräkaalin varastomäärät sekä kokonaissato.

Kuvio 2.19. Sipulin varastomäärät sekä kokonaissato.

Kuvio 2.20. Omenan varastomäärät sekä kokonaissato.

Porkkana on kilomäärällisesti tärkein varastokasvis. Hyvin suuri osa tuotetusta sadosta varastoidaan. Varastoitavasta porkkanasta valtaosa, vajaa 80 prosenttia, sijaitsee AB-tukialueella. Varastoitavasta sipulista reilu 60 prosenttia varastoidaan AB-alueella ja kaalista reilu 40 prosenttia. Varastoitavista omenoista kaikki (100 %) varastoidaan AB-tukialueella (Kuviot 2.16.- 2.19).

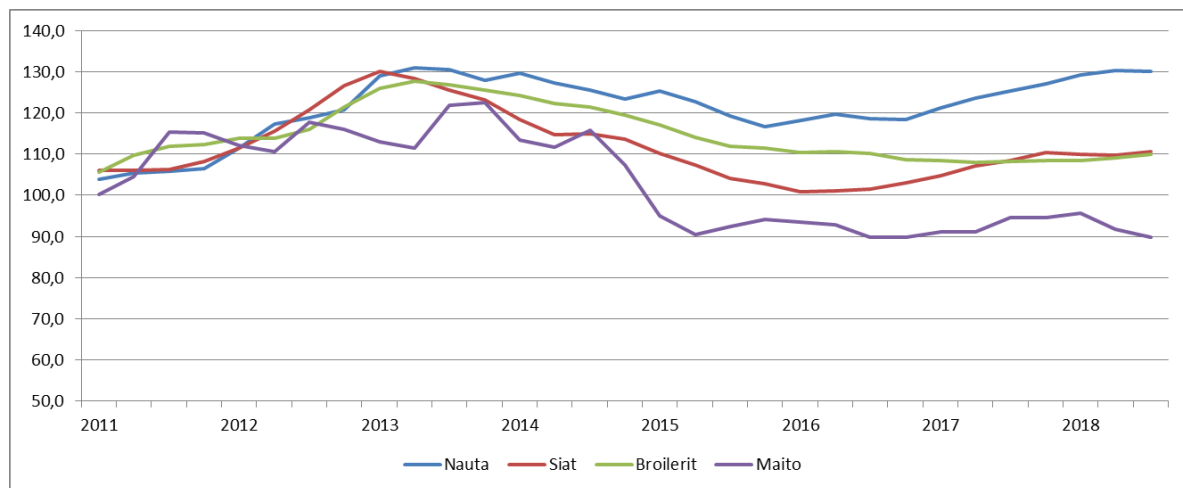
***Kuvioden 2.17-2.20. kokonaissato on muutettu kuutioksi muuntokerrointa käyttäen, sillä kokonaissato tilastoidaan kilogrammoina. Siitä aiheutuu myös ero sipulin varastomäärässä, jossa varastoitava määrä on tilastojen mukaan suurempi kuin kokonaissato. Kuviosta huomataan, että porkkanan, keräkaalin ja sipulin vuotuiset satovaihtelut ovat melko suuria, ja samassa suhteessa vaihtelee varastoitava osuus. Varastoitava osuus on pysynyt koko tarkastelu jakson melko vakaan kasvikohtaisesti. Omenalla varastoitava määrä on ollut kasvussa, samoin kuin omenan kokonaistuotantokin.

3. Maatalouden hintakehitys ja taloudellinen tila AB-tukialueella

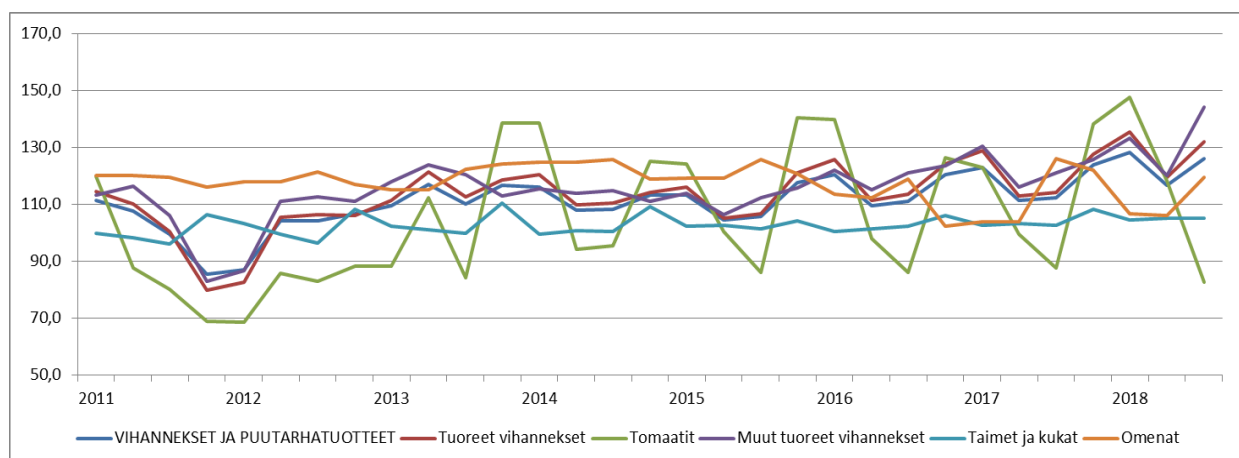
3.1. Tuottaja- ja panoshintakehitys

Maatalouden tuottajahintaindeksin mukaan vuosina 2010–2017 kotieläintuotteiden hinnat nousivat tarkastelujakson alkupuolella ja laskivat tarkastelujakson loppupuolella. Kotieläintuotteiden tuottajahinnat olivat korkeimmillaan vuonna 2013, minkä jälkeen ne ovat olleet selvästi matalammalla tasolla. Kotieläintuotteista maidon tuottajahinta laski eniten vuoden 2013 jälkeen. Vuonna 2018 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana tuottajahintaindeksit ovat pysyneet likimain ennallaan, ainoastaan maidon tuottajahintaindeksi on ollut hieman laskeva.

Eri vihannesten ja puutarhatuotteiden tuottajahinnat ovat olleet tarkastelujaksolla hyvin vaihtelevia. Hintaindeksit ovat kuitenkin olleet noususuuntaisia tarkastelujakson loppupuolella. Taimien ja kukkien tuottajahinnat ovat pysytelleet samalla tasolla.

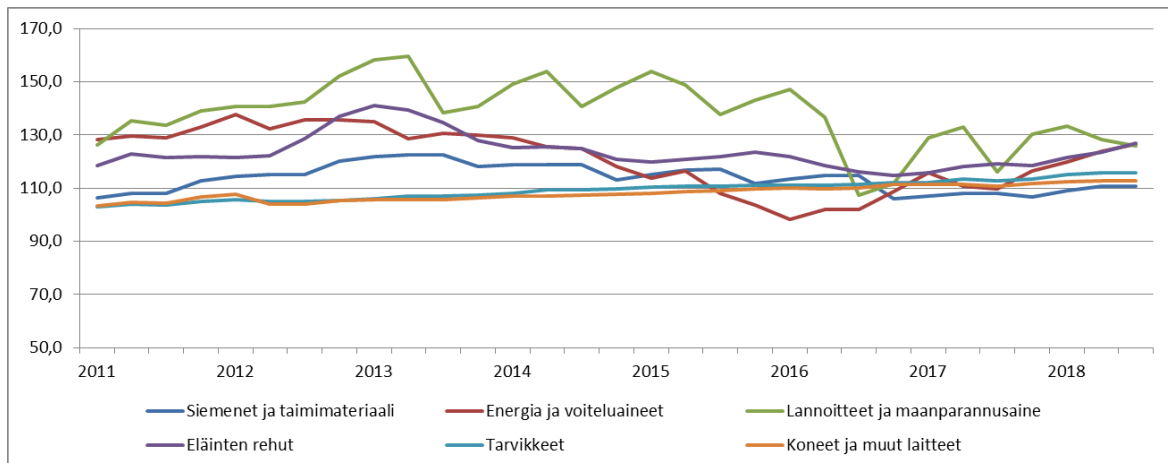

Kuvio 3.1. Kotieläintuotteiden tuottajahintaindeksien kehitys vuosina 2011–2018 (vuosi 2010=100) (Tilastokeskus 2019).

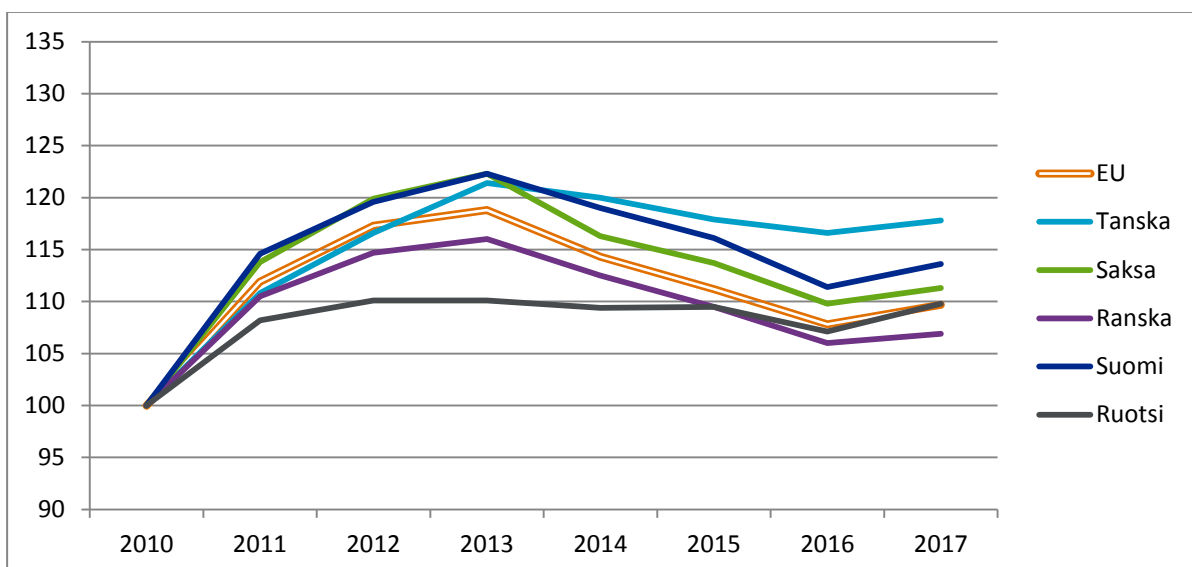
Kuvio 3.2. Vihannesten, puutarhatuotteiden ja omenien tuottajahintaindeksien kehitys vuosina 2011–2018 * (vuosi 2010=100) (Tilastokeskus 2019).

Maatalouden tuotantopanosten hinnat ovat olleet vaihtelevia, mutta maatalouden tuotantovälineiden ostohintaindeksin mukaan kuitenkin pääsääntöisesti nousussa tarkastelujaksolla vuosina 2010–2017. Ainoastaan kasvinsuojelutuotteiden hinnat ovat pysytelleet liki ennallaan. Erityisesti lannoitteiden ja polttoaineiden hinnat ovat vaihdelleet tarkastelujakson aikana voimakkaasti. Vuonna 2018 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana näyttää siltä, että useiden tuotantopanosten ostohintaindeksit ovat nousemassa vuosia 2010–2017 korkeammalle tasolle, ainoastaan kasvinsuojelutuotteiden ja torjunta-aineiden hintaindeksit ovat jäämässä alhaisemmalle tasolle.

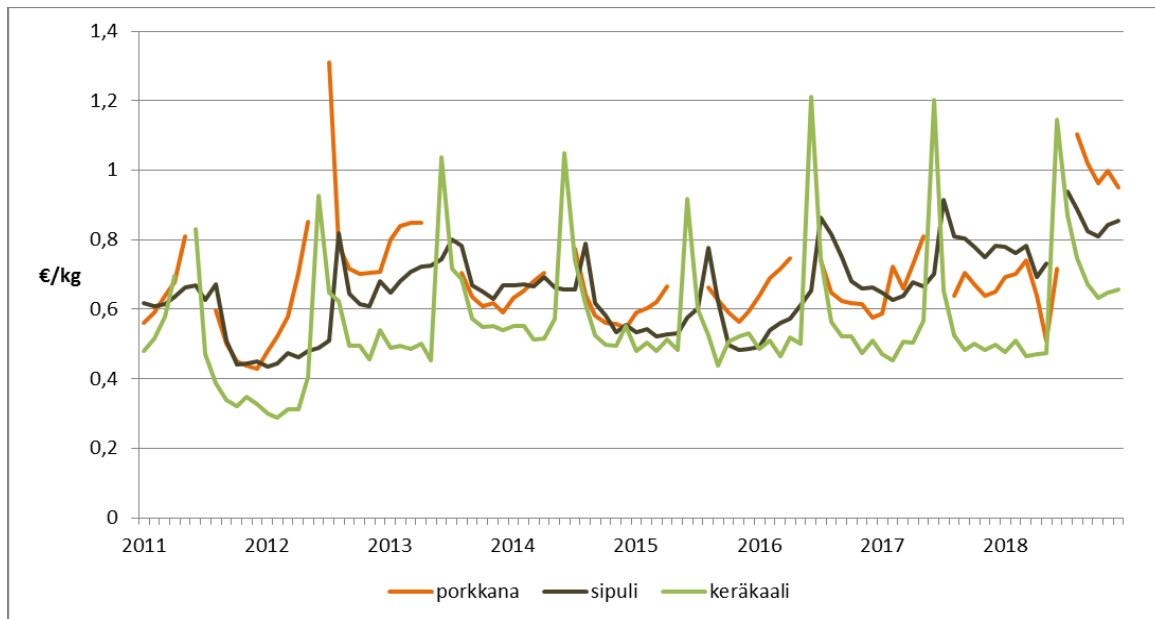
Kuvio 3.3. Maatalouden tuotantovälineiden ostohintaindeksi vuosina 2011–2018 (vuosi 2010=100) (Tilastokeskus 2019).

Maatalouden tuotantopanosten hintaindeksi on ollut tarkastelujakson aikana korkein vuonna 2013 myös monissa muissa EU-maissa. Tuotantopanosten hinnannousu kääntyi lievään laskuun vuonna 2013 niiden sitä ennen noustua. Tuotantopanosten hintaindeksi Suomessa ei eroa merkittävästi muiden EU-vertailumaiden trendistä, mutta Suomessa tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tarkastelujakson 2010–2017 aikana hieman nopeammin kuin EU-28:ssä keskimäärin. Tanskassa tuotantopanosten hinnat ovat nousseet Suomeakin nopeammin vuoden 2013 jälkeen.

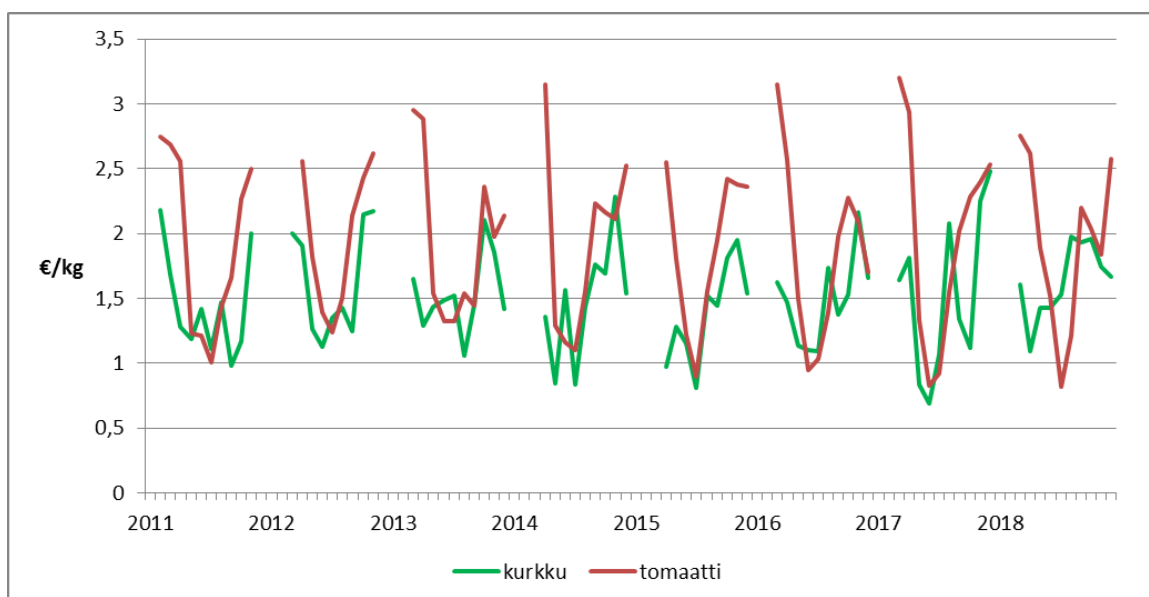

Kuvio 3.4. Maatalouden tuotantopanosten hintaindeksi Suomessa, EU-28:ssä ja vertailumaisissa 2010–2017 (vuosi 2010=100) (Eurostat 2018).

Puutarhatuotteille on tyypillistä, että saman tuotteen hinta vaihtelee merkittävästi tarjontakauden aikana. Kuviosta 3.5. porkkanan ja sipulin hinnan nähdään reagoivan tarjonnan määrään. Keväällä uuden sadon varhaisvihannesten tullessa markkinoille hinta on korkeimmillaan. Kun tarjontamäärät kasvavat, hinta alenee. Sadonkorjuun jälkeen syksyllä hinta alkaa taas nousta tarjonnan vähentyessä, kun varastoissa olevat tuotteet alkavat vähentyä. Hintakäyrissä näkyy monena vuonna katkos keväällä, kun varastoidut vihannekset on kaikki myyty ja uutta satoa ei ole vielä saatu. Silloin kotimaisessa tarjonnassa on tauko. Keräkaalilla hinta reagoi porkkanaa ja sipulia vähemmän varastointikauden aiheuttamaan tarjonnan muutoksiin.

Kuvio 3.5. Tärkeimpien varastovihannesten arvonlisäveroton tuottajahinta (Kasvistiето 2019).

Kuvio 3.6. Tomaatin ja kurkun arvonlisäveroton tuottajahinta (Kasvistiето 2018).

Kasvihuonetuotteilla kurkun ja tomaatin hinnassa näkyy tuotantotapojen ero kesäkauden ja talvikauden välillä. Talvella valotuksen käyttö nostaa tuotantokustannusta. Lisäksi kasvihuoneen tekniset vaatimukset ympärivuotisessa tuotannossa ovat korkeammat kuin kesäkauden tuotannossa. Sen vuoksi talvikauden selvästi korkeampi hinta kompensoi huomattavasti korkeampia keskimääräisiä tuotantokustannuksia (kuvio 3.6.).

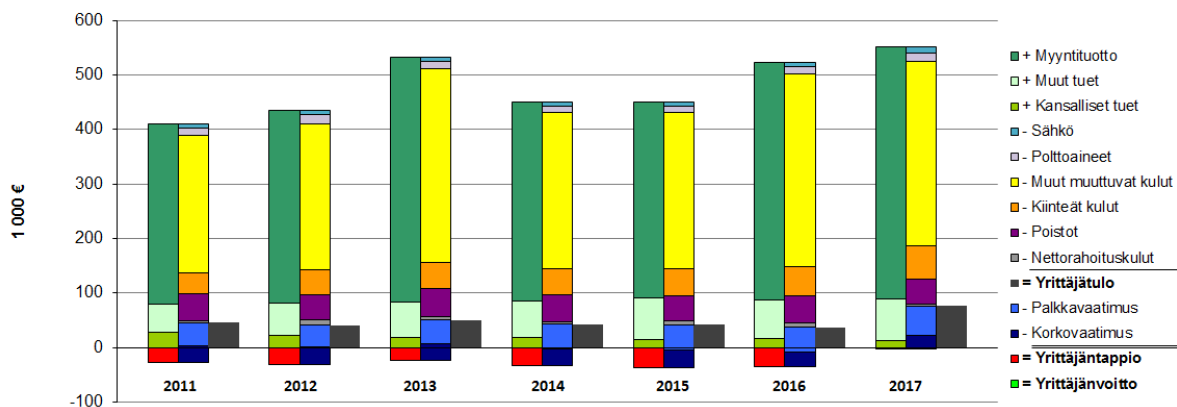
Kasvihuoneessa tuotetuilla koristekasveilla hintakehitys on ollut vihanneksia tasaisempaa. Hintasykli vuoden sisällä on maltillisempaa ja kaikilla koristekasveilla sitä ei ole lainkaan. Myös vuotuiset erot ovat syötäviä kasveja maltillisemmat.

3.2. Tulos- ja kannattavuuskehitys tuotantosuunnittain

3.2.1. Sikatilat

Sikatilojen kokonaistuotto on ollut AB-tukialueella keskimäärin 400 000 euron tasolla vuosina 2011–2017. Sikatilat sisältävät tässä sekä emakko-, lihasika- sekä yhdistelmäsiiktiloja. Sikatilojen yrittäjätulo on kääntynyt laskuun tarkastelukauden loppupuolella. Etelä-Suomen kansallisen tuen määrä ja osuus sekä yrittäjätulosta että kokonaistuotosta aleni selvästi vuosina 2011–2017. Kansallisen tuen osuus kokonaistuotosta laski seitsemästä prosentista kahteen prosenttiin. Kansallisen tuen osuus yrittäjätulosta puolestaan laski 61 prosentista 16 prosenttiin vuosien 2011–2017 aikana.

Yrittäjäperheen työpanosta kohti lasketut yrittäjätulot ovat olleet koko tarkasteluajanjakson alhaisempia kuin tilakohtainen yrittäjätulo. Yrityksissä käytetään yrittäjäperheen työpanosta enemmän kuin yhden työpanosyksikön verran.

Kuvio 3.7. AB -tukialueen sikatilojen tuotto- ja kustannuskehitys vuosina 2011–2017 (Luke 2018b).

Tilojen kokonaistuotto sisältää tukitulot sekä myyntiin ja yrittäjän omaan tai muun yritystoiminnan käyttöön otettujen tuotteiden arvon. Näiden lisäksi kokonaistuotto sisältää oman tilan maataloudessa käytetyn vilja- ja karkearehun arvon, jotka eivät nosta yrittäjätuloa, koska samansuuruisen erä sisällytetään myös kustannuksiin.

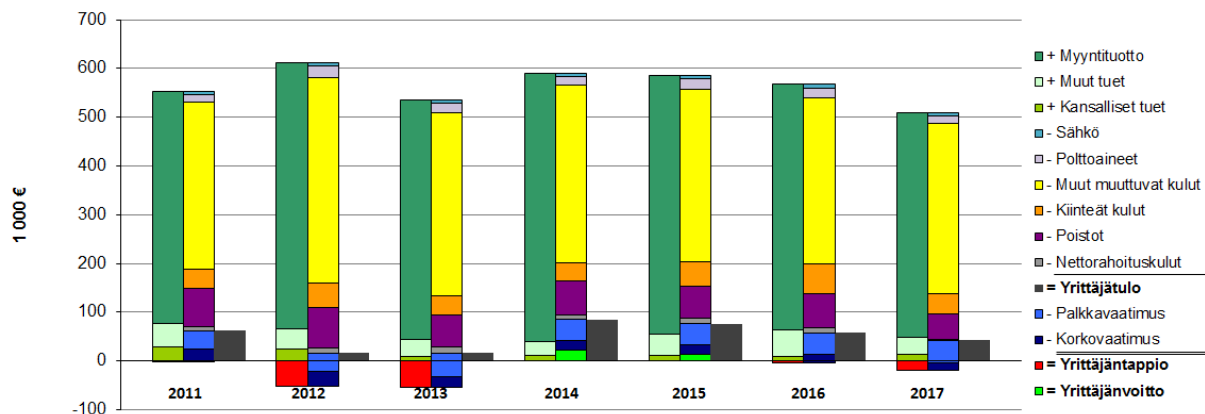
Kun kokonaistuotosta vähennetään kaikki tuotantokustannukset, päädytään negatiiviseen yrittäjävoittoon eli kustannukset ovat olleet joka vuosi korkeammat kuin kokonaistuotto (myös vuonna 2017). Myös kannattavuuskerroin on tällöin pienempi kuin yksi, osoittaen, että yrittäjätulo ei ole riittänyt kattamaan laskennallista korvausta yrittäjäperheen omasta työstä ja pääomasta aiheutuista kustannuksista. Jos kannattavuuskerroin on esim. 0,5 tarkoittaa se, että yrittäjätulo on riittänyt kattamaan vain puolet laskennallisesta korvauksesta yrittäjän omalle työlle ja pääomalle.

Taulukko 3.1. AB -tukialueen sikatilojen tulos- ja kannattavuuskehitys vuosina 2011–2017 (Luke 2018b).

FADN tulokset	AB tukialue						
	Sikatilat						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Viljelyala	73	80	89	86	95	100	109
Eläinyksiköt	211	202	247	219	223	285	297
Etelä-Suomen kansallinen tuki	27 500	22 000	18 900	17 800	14 000	16 000	12 200
Kokonaistuotto	409 200	435 000	533 200	450 000	449 200	523 300	550 800
Etelä-Suomen kansallinen tuki.% kokonaistuotosta	7	5	4	4	3	3	2
Yrittäjätulo	45 400	41 100	50 200	42 200	41 900	37 400	75 800
Etelä-Suomen kansallinen tuki.% yrittäjätulosta	61	54	38	42	33	43	16
Yrittäjätulo ilman kansallisia tukia	17 900	19 100	31 300	24 400	27 900	21 400	63 700
Yrittäjätulo viljelijäperheen työpanosta kohti	30 200	29 300	33 500	27 700	27 900	25 800	46 800
Yrittäjänvoitto	-26 700	-31 000	-24 200	-33 700	-36 100	-34 200	-3 070
Kannattavuuskerroin	0,63	0,57	0,67	0,56	0,54	0,52	0,96

3.2.2. Siipikarjatilat

Etelä-Suomen kansallisen tuen määrä ja osuus sekä yrittäjätulosta että kokonaistuotosta väheni siipikarjatililla merkittävästi vuosina 2011–2017. Vuonna 2017 kansallisen tuen osuus kokonaistuotosta oli kaksi prosenttia ja yrittäjätulosta 29 prosenttia. Tarkastelujaksolla 2011–2017 kansallisen tuen osuus yrittäjätulosta on vaihdellut 14 prosentista 153 prosenttiin. Siipikarjatilat-tuotantosunta sisältää broileri- ja kananmunatilat sekä yhdistettyä broileri- ja kananmunatuotantoa harjoittavat tilat. Vuosien välistä vaihtelua aiheuttaa myös ryhmän sisäinen heterogeenisuus.

Kuvio 3.8. AB -tukialueen siipikarjatilojen tuotto- ja kustannuskehitys vuosina 2011–2017 (Luke 2018b).

Sekä yrittäjänvoitto että kannattavuuskerroin osoittavat, että siipikarjatilat ovat ylittäneet eräinä vuosina kannattavaan tuotantoon. Yrittäjänvoitto on ollut positiivinen ja kannattavuuskerroin on tällöin suurempi kuin yksi.

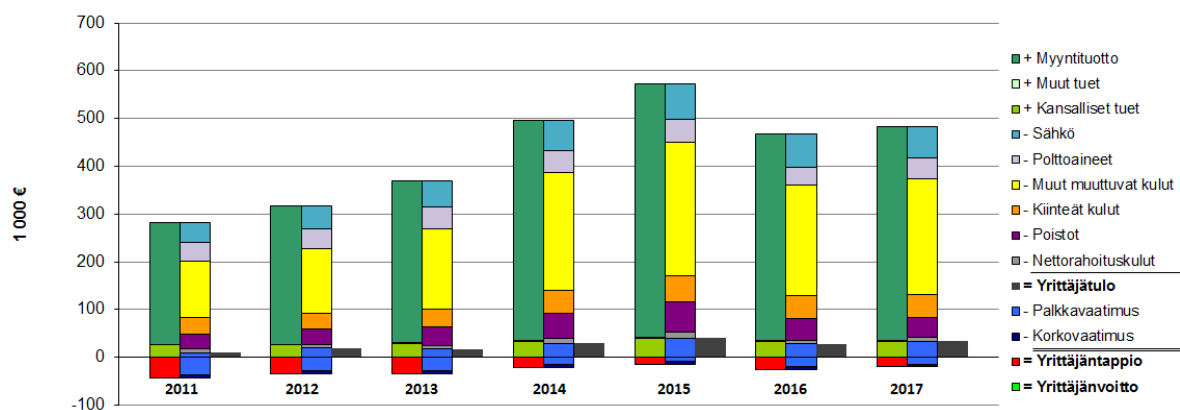
Taulukko 3.2. AB -tukialueen siipikarjatilojen tulos- ja kannattavuuskehitys vuosina 2011–2017 (Luke 2018b).

FADN tulokset	AB tukialue						
	Siipikarjatilat						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Viljelyala	68	60	51	41	58	77	47
Eläinyksiköt	273	306	260	428	345	304	260
Etelä-Suomen kansallinen tuki	27 800	24 300	9 580	11 800	11 900	9 890	12 500
Kokonaistuotto	553 600	612 500	535 000	590 900	585 100	567 400	509 400
Etelä-Suomen kansallinen tuki.% kokonaistuotosta	5	4	2	2	2	2	2
Yrittäjätulo	61 700	15 900	16 000	84 400	76 400	57 800	42 300
Etelä-Suomen kansallinen tuki.% yrittäjätulosta	45	153	60	14	16	17	29
Yrittäjätulo ilman kansallisia tukia	33 900	-8 440	6 440	72 500	64 600	48 000	29 900
Yrittäjätulo viljelijäperheen työpanosta kohti	42 700	11 000	10 700	56 800	53 600	42 000	30 500
Yrittäjänvoitto	-1 580	-52 600	-54 200	22 300	13 200	-4 610	-19 100
Kannattavuuskerroin	0,98	0,23	0,23	1,36	1,21	0,93	0,69

3.2.3. Puutarhatuotanto

Kasvihuonetuotanto

Kasvihuoneyrityksissä Etelä-Suomen kansallisen tuen osuus kokonaistuotosta laski vuoden 2011 noin 10 prosentista seitsemään prosenttiin vuonna 2017. Kansallisen tuen osuus yrittäjätulosta puolestaan laski 278 prosentista 95 prosenttiin. Kasvihuonetilojen yrittäjätulo on ollut vuosia 2015 ja 2017 lukuunottamatta koko tarkastelujakson 2011–2017 Etelä-Suomen kansallista tukea pienempi. Vuonna 2017 kasvihuonetilojen yrittäjätulo nousi 33 600 euroon, mutta tuolloinkin 95 prosenttia yrittäjätulosta muodostui Etelä-Suomen kansallisesta tuesta.

Kuvio 3.9. AB -tukialueen kasvihuoneyritysten tuotto- ja kustannuskehitys vuosina 2011–2017 (Luke 2018b).

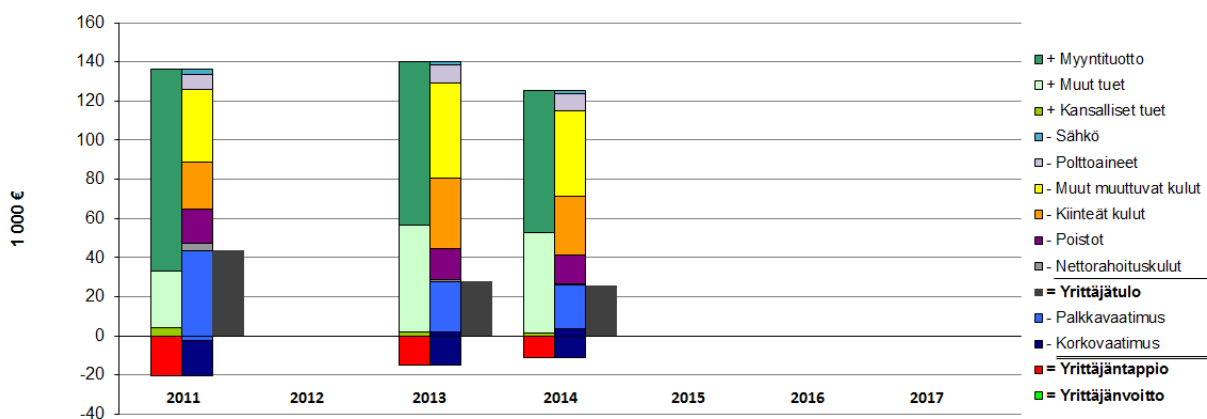
AB-tukialueen kasvihuoneyritykset ovat olleet tappiollisia koko tarkasteluajanjakson 2011–2017. Yrittäjävoitto on jäänyt negatiiviseksi eli tuotantokustannukset ovat olleet joka vuosi korkeammat kuin kokonaistuotto. Näin myös kannattavuuskerroin on jäänyt pienemmäksi kuin yksi. Vuonna 2017 kannattavuuskerroin on ollut 0,64 eli yrittäjälle jäänyt yrittäjätulo on riittänyt kattamaan vain 64 prosenttia laskennallisesta korvauksesta yrittäjäperheen työlle ja omalle pääomalle.

Taulukko 3.3. AB -tukialueen kasvihuoneyritysten tulos- ja kannattavuuskehitys vuosina 2011–2017 (Luke 2018b).

FADN tulokset	AB tukialue						
	Kasvihuoneyritykset						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Etelä-Suomen kansallinen tuki	27 300	26 600	28 700	33 700	40 000	33 200	32 000
Kokonaistuotto	281 700	315 900	368 600	496 100	571 900	467 500	481 800
Etelä-Suomen kansallinen tuki.% kokonaistuotosta	10	8	8	7	7	7	7
Yrittäjätulo	9 850	19 400	16 800	29 700	40 600	28 400	33 600
Etelä-Suomen kansallinen tuki.% yrittäjätulosta	278	137	170	113	99	117	95
Yrittäjätulo ilman kansallisia tukia	-17 400	-7 170	-11 800	-3 970	550	-4 770	1 600
Yrittäjätulo viljelijäperheen työpanosta kohti	6 820	13 600	12 600	22 100	29 400	21 000	24 100
Yrittäjänvoitto	-42 800	-34 200	-34 400	-22 500	-15 600	-26 800	-19 000
Kannattavuuskerroin	0,19	0,36	0,33	0,57	0,72	0,51	0,64

Avomaanpuutarhatuotanto

Avomaanpuutarhatilat on heterogeeninen tilaryhmä, jotka viljelevät hyvin erilaisia tuotteita. Tämän ja vuosittaisen sato- ja hintavaihtelujen vuoksi taloustulokset vaihtelevat voimakkaasti vuosittain. Vaihtelua lisää se, että kannattavuuskirjanpitoon kuuluu varsin vähän avomaanpuutarhatiloja ja vuosina 2015–2017 Etelä-Suomen alueen tilamäärät jäivät niin alhaiseksi, että tuloksia ei voida esittää tietosuojasäädösten vuoksi

Kuvio 3.10. AB -tukialueen avomaanpuutarhayritysten tuotto- ja kustannuskehitys vuosina 2011–2017 (Luke 2018b).

Vuosien 2011–2017 tulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että Etelä-Suomen kansallisen tuen määrä tilaa kohti on varsin alhainen, vain noin 2000 euroa tilaa kohti. Sen osuus kokonaistuotosta on ollut tarkasteluajanjaksolla pari prosenttia ja yrittäjätulosta alle 10 prosenttia. Vuonna 2012 yrittäjätulo oli alhainen ja muodostui kokonaisuudessaan Etelä-Suomen kansallisesta tuesta.

Avomaanpuutarhayritysten kokonaistuotto ei ole riittänyt kattamaan tuotantokustannuksia tarkasteluajaksolla 2011–2014. Kannattavuuskerroin on jäänyt keskimäärin alle ykkösen ja yrittäjänvoitto on ollut siten negatiivinen. Ilman Etelä-Suomen kansallista tukea yrittäjänvoitto ja yrittäjätulo olisivat olleet maksetun tuen verran heikompia.

Taulukko 3.4. AB -tukialueen avomaapuutarhailojen tulos- ja kannattavuuskehitys vuosina 2011–2017 (Luke 2018b).

FADN tulokset	AB tukialue						
	Avomaapuutarhatilat						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Etelä-Suomen kansallinen tuki	4 060		1 990	1 710			
Kokonaistuotto	136 500		139 900	125 200			
Etelä-Suomen kansallinen tuki.% kokonaistuotosta	3		1	1			
Yrittäjätulo	43 600		27 800	25 900			
Etelä-Suomen kansallinen tuki.% yrittäjätulosta	9		7	7			
Yrittäjätulo ilman kansallisia tukia	39 500		25 800	24 200			
Yrittäjätulo viljelijäperheen työpanosta kohti	29 900		29 800	31 900			
Yrittäjänvoitto	-20 500		-15 000	-10 800			
Kannattavuuskerroin	0,71		0,65	0,71			

4. Yhteenveto ja johtopäätökset

4.1. Maa- ja puutarhatalouden kehitys AB-tukialueella

Etelä-Suomen AB-tukialueella maatalouden tukijärjestelmän perustan muodostavat Euroopan unionin (EU) yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot, joita ovat EU:n kokonaan rahoittamat suorat tuet sekä EU:n osarahoittamat luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristökorvaus. Suomi on pyrkinyt hyödyntämään EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot AB-tukialueella täysimääräisesti. Vuonna 2017 AB-tukialueen maataloudelle kohdistui yhteisen maatalouspolitiikan mukaista tukea yhteensä 556 milj. euroa. Tuki koostui ns. CAP-tulotuesta (215 milj. euroa), epäsuotuisten maatalousalueiden luonnonhaittakorvauksesta (234 milj. euroa) ja ympäristökorvauksesta (106 milj. euroa). Lisäksi AB-tukialueella maksettiin luomu- ja eläinten hyvinvointikorvausta (38 milj. euroa).

Yhteisen maatalouspolitiikan tukivalikoima ei sisällä erillistä tukea Etelä-Suomen puutarhataloudelle eikä sika- ja siipikarjataloudelle. Tästä syystä EU:n yhteisiä tukimuotoja täydennetään Etelä-Suomen kansallisella tuella, joka maksetaan yhteisen markkinajärjestelyn asetuksen 214 a artiklan ja komission päätöksen C (2014) 510 nojalla vuosina 2014–2020. Tukea maksettiin vuonna 2017 yhteensä noin 25 milj. euroa. Päätöksen mukaiset tukitoimet kohdistuvat puutarhatalouteen (12 milj. euroa), sekä sika- ja siipikarjatalouteen (13 milj. euroa). Puutarhatalouden tukitoimet jakaantuvat kahteen osaan eli kasvihuonetuotannon tukeen sekä puutarhatuotteiden varastointitukeen.

AB-tukialue on sekä sian- ja siipikarjanlihan- että kasvihuonetuotannon osalta merkittävä tuotantoalue Suomessa. Tarkastelujaksolla 2011–2017 AB-alueen osuus koko Suomen tuotannosta on ollut sianlihassa noin 50 prosenttia, siipikarjanlihassa 60 prosenttia, kananmunissa lähes 80 prosenttia ja kasvihuonetuotannossa noin 44 prosenttia. Vuosina 2011–2017 sianlihantuotanto on vähentynyt AB-alueella 16 prosenttia, siipikarjanlihantuotanto noussut 30 prosenttia, ja kananmunantuotanto kasvanut 18 prosenttia, kun samaan aikaan koko Suomessa sianlihantuotanto on laskenut 10 prosenttia, siipikarjanlihan tuotanto noussut 28 prosenttia ja kananmunien tuotanto kasvanut 17 prosenttia. Kasvihuoneyritysten tuotantomäärä on hieman supistunut, mutta osuus koko Suomen tuotannosta on säilynyt kutakuinkin ennallaan.

Myös AB-tukialueen osuus koko Suomen tilamäärästä on säilynyt lähes ennallaan eri tuotantosuunnissa vuosina 2011–2017. AB-tukialueen sikatilojen lukumäärä on laskenut noin 50 % ja siipikarjatilojen lukumäärä on puolestaan kasvanut seitsemän prosenttia. Kasvihuoneyritysten lukumäärä on laskenut AB-alueella lähes 20 prosenttia ja avomaapuutarhatilojen lukumäärä pysynyt lähes ennallaan. Kokonaisuudessaan maataloustukea saavien tilojen lukumäärä on laskenut AB-tukialueella 25 prosenttia vuosina 2011–2017, kun samaan aikaan koko Suomessa vastaavien tilojen lukumäärä on laskenut 26 prosenttia.

Kasvihuonetuotannossa rakennekehitys on ollut AB-tukialueella koko maan kehitystä hitaampaa, etenkin vihannestuotannossa. Keskimääräinen tuotantoala kasvihuoneyritystä kohden on kasvanut koko Suomessa AB-tukialuetta nopeammin. Koristekasvituotannossa yrityskoon kehityksessä AB-tukialueen ja koko Suomen välillä ei ole juuri eroa. AB-tukialueen avomaapuutarhatilat ja sikatilat ovat jonkin verran suurempia kuin koko Suomessa keskimäärin. AB-tukialueen siipikarjatilat ovat puolestaan samankokoisia kuin Suomessa keskimäärin.

Etelä-Suomen kansallisen tuen määrä ja osuus sekä yrittäjätulosta että kokonaistuotosta vähenivät sika- ja siipikarjatiloihin merkittävästi vuosina 2011–2017. Sikatiloilla Etelä-Suomen kansallisen tuen osuus kokonaistuotosta väheni seitsemästä prosentista vuonna 2011 noin kahteen prosenttiin vuon-

na 2017. Kansallisen tuen osuus yrittäjätulosta laski noin 62 prosentista alle 16 prosenttiin. Siipikarjatiljoilla kansallinen tuki oli vuonna 2017 noin kaksi prosenttia kokonaistuotosta ja 29 prosenttia yrittäjätulosta. Tarkastelujaksolla 2011–2017 kansallisen tuen osuus yrittäjätulosta on vaihdellut siipikarjatiljoilla 14 prosentista 153 prosenttiin.

Siipikarjatiljoilla Etelä-Suomen kansalliset ja muut tuet sekä myyntituotot sisältävä kokonaistuotto on riittänyt juuri ja juuri kattamaan tuotantokustannukset vuosina 2016 ja 2017. Yrittäjänvoittoa on kertynyt kuitenkin vuotta ja yritystä kohti vain 10 000 – 15 000 euroa. Sikatiloilla kokonaistuotto ei ole riittänyt kattamaan tuotantokustannuksia tarkasteluajana 2011–2017. Tuottojen ja kustannusten erotuksena saatava yrittäjänvoitto on ollut keskimäärin negatiivinen joka vuosi. Sen myötä myös kannattavuuskerroin on ollut pienempi kuin yksi osoitteen, että yrityksiin jäänyt yrittäjätulo ei ole riittänyt antamaan edes kohtuullista korvausta yrittäjäperheen työlle ja omalle pääomalle. Ilman Etelä-Suomen kansallista tukea yrittäjätulo ja yrittäjänvoitto olisivat olleet tuen verran heikompia. Tämän vuoksi kansallinen tulotuki on edelleen ollut merkittävä sika- ja siipikarjatiljojen taloudelle ja investoinneille, vaikka tuen määrä on selvästi pienentynyt ja tuki on irrotettu tuotannosta.

Kasvihuoneyrityksissä Etelä-Suomen kansallisen tuen osuus kokonaistuotosta laski 10 prosentista vuonna 2011 seitsemään prosenttiin vuonna 2017. Kansallisen tuen osuus yrittäjätulosta on vaihdellut puolestaan 278 prosentista 95 prosenttiin vuosina 2011–2017. Kasvihuonetiljojen yrittäjätulo on ollut vuosia 2015 ja 2017 lukuunottamatta koko tarkastelujakson 2011–2017 Etelä-Suomen kansallisen tukea pienempi. Vuonna 2017 kasvihuonetiljojen yrittäjätulo nousi 33 600 euroon, mutta tuoloinakin 95 prosenttia yrittäjätulosta muodostui kansallisesta tuesta.

AB-tukialueen kasvihuoneyrityksissä kokonaistuotto ei ole riittänyt kattamaan tuotantokustannuksia vuosijaksolla 2011–2017. Tuottojen ja kustannusten erotuksena saatava yrittäjänvoitto on ollut keskimäärin negatiivinen joka vuosi. Yrittäjäperheen työlle ja pääomalle korvaukseksi jäänyt yrittäjätulo on ollut tarkastelujakson loppuvuosina lähes kokonaan Etelä-Suomen kansallista tukea. Ilman tukea yrittäjäperheen työlle ja omalle pääomalleen ei olisi jäänyt lainkaan korvausta.

Puutarhataloudelle Etelä-Suomen kansallinen tuki on siten taloudellisesti erittäin tärkeä. Pohjoinen sijainti ja sen seurauksena kasvihuoneita rasittava lumikuorma nostavat kasvihuoneiden rakennuskustannuksia. Kylmä talvikausi vaatii kasvihuonetekniikalta paljon, niin lämmityksen kuin keinovalotuksen osaltakin. Siitä syystä myös kasvihuoneiden investointikustannukset ovat EU:n eteläisempiä maita huomattavasti korkeammat. Energiakustannusten osuus tuotantokustannuksesta on suuri, etenkin talvikaudella. Energiakustannuksen lisäksi energian tasainen ja jatkuva saatavuus ja tarve mahdollisiin varajärjestelmiin investoimiseksi lisäävät kustannuksia, sillä talvikautena energianjakelun häiriöt tai laiteviat voivat pilata jo muutamassa tunnissa koko sadon ja tuhota kasvuston.

Suomessa lyhyessä kasvukaudessa valtaosilla kasviksista ehtii valmistua vain yksi sato. Mikäli kotimaisten puutarhatuotteiden tarjonta halutaan säilyttää ympärivuoden, sato pitää varastoida sadotoman kauden eli talven ajaksi. Varastointi lisää huomattavasti kustannuksia, joita aiheutuu niin rakennuksista, koneista kuin kauppakunnostuksesta ja tuotteiden siirtelystäkin. Varastoinnin kustannukset kohdistuvat valtaosin AB-tukialueelle, sillä ilmastollisista syistä valtaosa sekä vihannestenviljelystä että omenan viljelystä sijaitsee eteläisessä Suomessa. Pohjoinen Suomi on liian kylmää ja kasvukausi liian lyhyt monille puutarhakasveille.

Kotimainen koristekasvituotanto puolestaan varmistaa tarjonnan Suomen ilmastoon sopivista koristekasveista, esim. ryhmä- ja koristekasveista. Suomeen soveltuvilla koristekasveilla vaatimuksena on hyvä sateenkesto sekä kukkiminen pilvisestä ja kylmästä säästä riippumatta. Ryhmä- koristekasveilla on tärkeä rooli etenkin kaupunkiymäristöjen viihtyvyyden luojana.

4.2. Maatalouspolitiikan tulevaisuuden näkymät

Etelä-Suomen AB-tukialueen maatalouden toimintaedellytyksiin merkittävästi vaikuttavasta EU:n yhteisestä maatalouspolitiikasta, sen suunnasta ja sisällöstä on sovittu vuoteen 2020 saakka. Seuraava maatalouspolitiikkauudistus tapahtuu EU:ssa vuoden 2020 jälkeen. Euroopan komissio on tuonut julkiseen käsittelyyn tulevan ohjelmakauden 2021–2027 maatalouspolitiikan kaikki keskeiset osatekijät: budjettiehdotuksen, joka julkaistiin 2. toukokuuta (COM 2018a), sekä lainsäädäntöehdotukset yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) uudistuksesta, jotka julkistettiin virallisesti 1. kesäkuuta (COM 2018b).

Komission keskeisin muutosesitys nykyiseen maatalouspolitiikkaan on ehdotus toimintamallista, joka siirtäisi nykyistä enemmän vastuuta unionin jäsenvaltioille ja edellyttäisi niiden laativan kansalliset strategiasuunnitelmat politiikan toteuttamiseksi. Tämä tarkoittaisi, että koko CAP-budjettia hallinnoitaisiin jatkossa samaan tapaan kuin maaseudun kehittämisohjelmia tällä hetkellä – eli kansallisesti 27 erilaisen strategian puitteissa. Yhteisen maatalouspolitiikan rahoitusta aiotaan kuitenkin jatkaa edelleen kahden pilarin varassa, vaikka maatalouspolitiikan kansalliset strategiasuunnitelmat tehdään uudistusehdotuksen mukaisesti yhdistämällä I pilarin ja II pilarin tavoitteet.

EU määrittäisi jatkossa siis vain maatalouspolitiikan perustavoitteet, ja jäsenvaltioilla olisi nykyistä enemmän vastuuta siitä, miten sovitut tavoitteet saavutetaan. Tiukat ohjailevat ja normittavat elementit – kuten toimenpiteiden yksityiskohtia ja kelpoisuusehtoja koskevat säännöt – poistuisivat EU-lainsäädännöstä. Jäsenvaltioilla olisi kuitenkin velvollisuus toimenpiteiden tuloksellisuutta koskevaan, uskottavaan raportointiin. Maatalouden rahoitus sidottaisiin komission esityksen mukaan aiempaa tiiviimmin ympäristö- ja ilmastotoimien rahoitukseen. Tulevalla ohjelmakaudella EU:n maatalouspolitiikan kokonaisbudjetista 40 prosentin odotetaan edistävän ilmastotoimia. Ympäristö- ja ilmastotoimenpiteitä vietäisiin eteenpäin myös asettamalla maatalouspolitiikan ykköspilarin suorien tukien ehdoksi niihin liittyviä tiukempia vaatimuksia. Kunkin jäsenvaltion on otettava käyttöön ns. ekojärjestelmiä, joilla tuetaan viljelijöitä, jotka haluavat soveltaa pakollisia vaatimuksia pidemmälle meneviä ympäristökäytäntöjä. Ekojärjestelmät rahoitetaan kansallisista suorien tukien määrärahoista.

Etelä-Suomen maatalouden kannalta CAP-uudistuksen keskeisiä asioita ovat EU:n rahoittamien tukien kokonaistaso, maatalouspolitiikan eri pilarien rahoitusosuudet, jäsenvaltioiden osarahoitusmahdollisuudet sekä tuotantosidonnaisten tukien maksamisen oikeutus myös vuoden 2020 jälkeen. Rahoituskehysratkaisu merkitsee, että maatalouden saaman EU-tuen kokonaismäärä laskee Suomessa vuoden 2018 hinnoin laskettuna noin 19 prosenttia ohjelmakauteen 2014–2020 verrattuna. Suomen EU:lta saamaan kokonaistukeen suuresti vaikuttava tekijä on esitetty suuri leikkaus kakkospilarin maaseudun kehittämistuissa, koska niiden osuus koko tukipotista (36 %) on Suomessa EU-maiden keskiarvo-osuuteen (22 %) verrattuna selvästi suurempi. Komission ehdotuksen mukaan maatalouspolitiikan ykköspilarin tuet alenevat Suomessa tulevalla ohjelmakaudella vuoden 2018 hinnoin 15 prosenttia ja kakkospilarin maaseudun kehittämistuet noin 25 prosenttia. Oikeutus tuotantosidonnaisten tukien maksamiseen säilyy myös vuoden 2020 jälkeen.

4.3. Loppupäätelmät

Etelä-Suomen AB-tukialue on sekä sika- ja siipikarja- että kasvihuonetuotannon osalta merkittävä tuotantoalue Suomessa. AB-alueen osuus koko Suomen sian- ja siipikarjanlihantuotannosta on ollut noin 55 prosenttia ja kasvihuonetuotannosta noin 44 prosenttia. Osuudet koko Suomen tuotannosta ovat säilyneet kutakuinkin ennallaan tarkastelujaksolla 2011–2017. Maatalouden tukijärjestelmän perustan AB-tukialueella muodostavat Euroopan unionin (EU) yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot. Suomi on pyrkinyt hyödyntämään täysimääräisesti kaikki yhteisen maatalouspolitiikan tarjoamat

mahdollisuudet. Komission päätöksen C(2014)510 perusteella maksettavalla Etelä-Suomen kansallisella tuella on täydennetty EU:n yhteisiä tukimuotoja. Etelä-Suomen kansallinen tuki on ollut etenkin puutarhataloudelle taloudellisesti erittäin tärkeä koko tarkastelujakson 2011–2017. Sian- ja siipikarjanlihantuotannossa Etelä-Suomen kansallisen tuen määrä ja osuus sekä yrittäjätulosta että kokonaistuotosta ovat tarkastelujaksolla jonkin verran alentuneet, mutta ovat edelleen merkittäviä.

Mitä tulee EU:n maatalouspolitiikan tulevaisuuteen ja Etelä-Suomen kansalliseen tukeen, Euroopan komissio esitti lainsäädäntöehdotuksensa vuoden 2020 jälkeiseksi yhteiseksi maatalouspolitiikaksi kesäkuussa 2018. Komission keskeinen uusi ajatus on ehdotus uudesta toimintamallista, joka siirtäisi enemmän vastuuta jäsenvaltioille ja edellyttäisi kunkin niistä laativan oman kansalliset strategia-suunnitelmansa politiikan toteuttamiseksi. Lisäksi komissio on valmis säilyttämään oikeuden tuotantosidonnaisten tukien maksamiseen myös vuoden 2020 jälkeen. Tästä näkökulmasta katsoen puutarhatuotantoon sekä sian- ja siipikarjantuotantoon kohdennettu kansallinen tuki soveltuisi siten edelleen EU:n yhteisen maatalouspolitiikan kokonaisuuteen.

Viitteet

EU säädökset

COM(2014) 510. Komission päätös 4.2.2014. Etelä-Suomen kansallinen tukijärjestelmän hyväksymisestä vuosiksi 2014–2020.

COM (2018a) Legal texts and factsheets on the EU budget for the future. Saatavilla internetistä https://ec.europa.eu/commission/publications/factsheets-long-term-budget-proposals_en.

COM(2018b) 392 final, Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the Common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulation (EU) No 1305/2013 of the European Parliament and of the Council and Regulation (EU) No 1307/2013 of the European Parliament and of the Council, 1.06.2018.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1308/2013. Maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta. Euroopan unionin virallinen lehti 20.12.2013.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1307/2017. Yhteisen maatalouspolitiikan tukijärjestelmissä viljelijöille myönnettäviä suoraa tukia koskevista säännöistä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 637/2008 ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 73/2009 kumoamisesta. Euroopan unionin virallinen lehti 20.12.2013.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetetus (EU) N:o 1310/2013. Eräistä maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) myönnettävää tukea koskevista siirtymäsäännöksistä, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1305/2013 muuttamisesta varojen ja niiden jaon osalta vuonna 2014 sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 73/2009 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) N:o 1307/2013, (EU) N:o 1306/2013 ja (EU) N:o 1308/2013 muuttamisesta niiden soveltamisen osalta vuonna 2014. Euroopan unionin virallinen lehti 20.12.2013.

Komission päätös 97/428/EY. Suomen tukiohjelman hyväksymisestä Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista tehdyn asiakirjan ja erityisesti sen 141 – artikalan osalta. Euroopan yhteisöjen virallinen lehti 12.7.1997.

Komission päätös 97/449/EY. Suomen ohjelman osien hyväksymisestä asiakirjan Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisehdoista 138 — 140 artiklan täytäntöönpanemiseksi tehdyn päätöksen 95/33/EY muuttamisesta neljännen kerran. Euroopan yhteisöjen virallinen lehti 23.7.1997.

luke.fi